

GHENDTSCHHE TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

37e jaargang nr. 2

maart - april 2008

Inhoud

- Erik De Keukeleire: 75 jaar zaal “Capitole” aan Gent-Zuid. De eerste jaren (1932-1941)	74
- Ernest Lacquet: Inventaire Archéologique: Oude versierde tegels IV.	91
- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg).	93
- Huib Billiet: Gentenaar Carlos Habré, eerste drukker op Cuba.	97
- Luc Devriese - André Verbeke: Schetsalbum Gaston De Bruyker. Gent 1918-1920.	103
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 16-17-18-19 September.	110
- Quizmaster: De uitslag van de Quiz 2007.	119
- Eddy Levis: ‘t Gents spant de kruune, uuk in de volksliedses.	123
- Getekend door ons lid Richard Verlinden: De zeven Werken van Barmachtigheid en de Fluitspeler.	126
- Bibliografie.	127
- Vraag en Antwoord.	131
- Lezers schrijven ons.	133
- Lodewijk De Vriese: YES!	134
- Dit bestaat niet meer. De bakkerij van het “Volksbelang in de Waaistraat”	140

75 JAAR ZAAL “CAPITOLE” AAN GENT-ZUID DE EERSTE JAREN (1932 - 1941)

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”.

Mag het thema heel even iets minder historisch, wat luchtiger en actueler zijn? Akkoord, de vergelijking tussen de inrichting van een luxueuze bioscoopzaal in het vierde decennium van de twintigste eeuw en de bouw van het Gravensteen en het Belfort tijdens de glorierijke middeleeuwen, gaat geenszins op. Nochtans... als aandachtige lezer staat u meer dan één verrassende ontdekking te wachten...

Na de humanitaire catastrofe, beter bekend als de Eerste Wereldoorlog, brachten de "roaring twenties" enig soelaas en in tegenstelling met wat de crisisrijke jaren dertig zouden doen veronderstellen, ging het verder crescendo met het Gentse uitgaans- en ontspanningswereldje. Dat net toen ultra moderne en luxueuze bioscooptempels als de “Capitole” aan het Graaf van Vlaanderenplein en de “Rex” aan het Maria-Hendrikaplein oprezen, past dus volkomen in dat plaatje.

Achter de classicistische gevel uit het midden van de negentiende eeuw werd in 1932 het “walhalla van de film” opgetrokken, dat met verve de concurrentie kon doorstaan met zalen als de “Select” en “Oud-Gent” (de latere “Century”) aan het vlakbij gelegen Wilsonplein.

En zie, beste lezer, u doolt als je denkt hier enkel te zullen vinden wat hartstochtelijke cinéfielen kan boeien! Want behalve voor het vertonen van wereldberoemde rolprenten, werd de majestueuze zaal talloze malen opgesteld voor toeristische en liefdadige verenigingen, optredens van balletten en befaamde vedetten uit de wereld van het betere “chanson”, militaire huldigingen, bijzondere kindervertoningen, enz.

Meer dan eens waren politiek geïnspireerde meetings en toespraken door leiders van als extreem beschouwde partijen, aanleiding tot opstootjes tijdens of achteraf...

Kortom, wat zich los van het filmgebeuren in de zaal afspeelde, was tegelijk een weerspiegeling van de toen heersende tijdsgeest, met op kop de sociale, culturele en politieke onderwerpen die toen de maatschappij beroerden. Dus toch ietwat "historisch getint" materiaal, zij het in de marge...

Bij het samenstellen van deze bijdrage moest ik onvermijdelijk terugdenken

aan mijn prille jeugdja-
ren midden de jaren
vijftig, toen mijn vader
zaliger me op een zon-
dagmorgen meer dan
eens meetroonde naar
de samenvattende docu-
mentaire over de Ronde
van Frankrijk, waarvoor
de zaal telkens weer
nokvol liep. En de
reusachtige, “glossy”
zwart-witfoto's van
filmcoryfeeën als Clark
Gable, John Wayne,
Marilyn Monroe en
Doris Day aan de muur
naast de monumentale
trap, staan voor immer
op mijn netvlies
gebrand. Veel leesge-
not...

11 april 1932

Naar het schijnt zal er eerlang een nieuwe cinemazaal rond de gewezen Zuidstatie komen. Het zaakje zou *maar* tien miljoen kosten!!

2 november 1932

Zondag werden door de *Maatschappij der Bouwmeesters van Oost-Vlaanderen* de persleden in groep uitgenodigd om de werken te bezoeken aan de cinemazaal *Capitole*, opgericht aan de Graaf van Vlaanderenplaats.

Ze werden ontvangen door de heer Geo Hendrick, die uitleg gaf over de nieuw gebouwde zaal, welke de grootste zal zijn van Gent. Er zullen niet minder dan 1800 zitplaatsen zijn. Een vijftal ingangen leiden de toeschouwers naar de bestemde plaatsen. Beneden zijn er 1000, op het balkon 400 en op de galerij evenveel. Op het eerste verdiep is een *foyer* ingericht die uitgeeft op de Graaf van Vlaanderenplaats. De zaal heeft een oppervlakte van 25 op 26 meter en is 26 meter hoog.

20 november 1932

De openingsvertoning van de cinema *Capitole* waarmee de Gentse bevolking zich sedert verscheidene weken bezig houdt, zal plaatshebben op vrijdag 25 november om 20 uur. De opbrengst zal in de kas van het *Nationaal Werk der Oorlogsinvaliden* worden gestort.

Voor de inhuldiging komt op het programma een korte gekleurde film voor, terwijl er een intermezzo is door een orkest van 25 muzikanten.

Het hoofdnummer van de voorstelling zal het weer-geven zijn van de Franse film *Clair de Lune* (Maneschijn), gans in openlucht gedraaid en waarvan het Gentse publiek de eerste projectie in België zal te zien krijgen. Deze film zal in de zaal lopen tot 1 december. Kinderen zijn niet toegelaten.

WEEKDAGEN **ZON - FEESTDAGEN**
3 FR. **4 FR.**
SEMAINE **Dimanches et Jours Fériés**

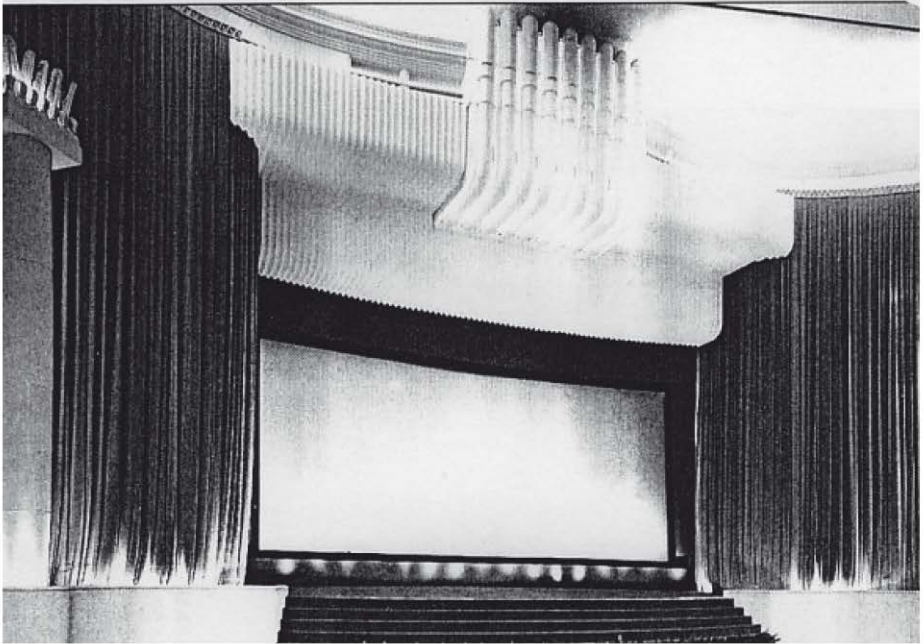

CAPITOLE
GENT-ZUID
**HET LAATSTE WOORD IN
SUPER CINEMA**

LITH. COLLEGE GEBROEDEREN GENT

De prijzen van de plaatsen zijn uitzonderlijk voor dit feest vastgesteld op 10 en 20 frank voor de orkestzets en 30 frank voor het *balkon-mezzanine*. Aan de toeschouwers zullen bloemen worden uitgedeeld.

“Het is zo aangenaam een schone film te zien ontrollen en te horen zingen, maar het is verrukkend aangenaam wanneer men daarbij gezeten is in een speciaal ingerichte zetel. In de ‘Capitole’ werden 2000 zetels geplaatst, helemaal met fluwelen overtrekken en bascule-rend op extra-stille kogels.” (advertentie)

23 november 1932

Bij de bouw van de zaal *Capitole* heeft men hoofdzakelijk het inzicht gehad een nieuw middel te scheppen om er de toeschouwers te vermaken en te onderrichten in een aangename en gezellige omgeving en hen aldus een ontspanning na het dagelijks werk te bezorgen. De zaal heeft tot doel aan groot en klein een prachtig spektakel te bieden in een weelderig en gezellig midden. De cinema is inwendig gebouwd volgens de grote schouwburg *Gaumont* te Parijs. De projectiecabine is de grootste tot op heden in België. Zij is gans afgezonderd van de zaal.

Vroeger was het voor de massa onmogelijk zulke vermakelijkheden bij te wonen, ofwel moest zij zich tevreden stellen met zeer slechte zetels onmiddellijk onder de zoldering, waar de uitwasemingen, de warmte en de onmogelijkheid de lucht te verversen, een ongezonde atmosfeer schiepen.

In deze zaal is het eerste balkon zowel als de benedenruimte met fluwelen bekledingen versierd. Bij deze zorg voor het welzijn van de bezoekers heeft zich die gevoegd voor hun veiligheid.

In geval van alarm zijn er meer dan 20 meter uitgang voorzien die 2000 personen kunnen laten ontkomen in minder dan vier minuten. Voor de galerijen zijn er vier trappen die samen meer dan 20 meter breedte beslaan en noodlottige botsingen vermijden. Het ganse gebouw is onbrandbaar, aangezien het is opgetrokken in ijzer en beton. Een groot metalen gordijn kan onmiddellijk het toneel afscheiden van de zaal.

27 november 1932

Voor de eerste vertoning in de nieuwe cinema *Capitole* was vrijdagavond een buitengewone belangstelling. Honderden toeschouwers verdrongen zich voor het gebouw. Een zeer speciale ordedienst was door de politie ingericht. De persleden waren tot de eerste vertoning uitgenodigd. Een uitgelezen en elegant publiek was voor deze plechtigheid opgekomen, waaronder de burgemeester Vander Stegen.

De eerste vertoning werd ingezet met het vaderlands lied. Een flink orkest, bestaande uit 25 uitvoerders onder de leiding van meester Torch, gaf ons de aantrekkelijke muziekstukken *Phèdre*, *Menuet en Hungaria* te horen. Ook het orgel in de hoogte van de cinema gaf schone muziek. Aan de dames werden mooie bloemen en fijne chocolade aangeboden.

De kleurenpracht onder en boven in de zaal is iets enigs. Zonneschijn en avonddeemstering wisselen elkander af, zacht en aan het oog strelend, een zeer aantrekkelijk en enig schouwspel.

De Franssprekende film *Maneschijn*, midden de aangename zichten van de Azurenkust gedraaid, is een schilderij van de moderne jeugd. Ook de gekleurde film en de levende tekeningen waren zeer verzorgd en aantrekkelijk. Zij werden hier voor de eerste maal in België vertoond en vielen zeer in de smaak.

31 december 1932

In december werden in de cinema *Capitole* volgende films vertoond:

vanaf 3 december: *Le Picador*, kinderen toegelaten

vanaf 10 december: *Scarface*, kinderen toegelaten

vanaf 17 december: *Fanny*, met Raimu, kinderen niet toegelaten

vanaf 24 december: *Liefdemelodie*, kinderen toegelaten

2 maart 1933

Er is een comiteit gevormd tot het oprichten van een gedenkteken aan de Gentse pioniers in Congo. Het bestuur verzoekt dringend elkeen die in staat is inlichtingen te verstrekken over stadsgenoten die vóór 1908 in Congo overleden zijn, deze zo spoedig mogelijk te willen overmaken.

Voor het inzamelen van de nodige fondsen richt het comiteit op 15 maart in de cinemazaal *Capitole* om 20 uur een feestavond in, waarop de films *Tembi* en *De reis om de Wereld in 80 Dagen* zullen afgerold worden.

16 juli 1934

In overeenstemming met de politie- en beplantingsdienst van de stad was het *Zuiderpark* dinsdagnamiddag tijdens de wielrijderskoersen toegankelijk voor het publiek. Langs de kant van de Graaf van Vlaanderenplaats werd mits een ingangskaart, toegang verleend tot de stoelen.

Het publiek kon het vuurwerk bewonderen vanaf het Wilsonplein en de Graaf van Vlaanderenplaats. De gevel van cinema *Capitole* was buitengewoon schitterend verlicht. Een puik pick-upconcert bracht meer luister bij aan de feestviering. De frisse reclame voor de mooie film *Incognito* werd zeer bewonderd.

30 september 1934

Op het programma van de *Capitole* prijkt tot 4 oktober een buitengewoon

nummer. Dezelfde danseressen die tijdens de jaarlijkse Feeërieke nacht in het Heyselstadion te Brussel door duizenden personen werden toegejuicht, treden nu in de Gentse cinemazaal op.

Hun dansen zijn kunstig, vol ritme en een meesterwerk vol lichteffecten. Hun fijne zijden kleren, met de mooiste kleuren doorweven en bestraald, maken van hen schone toverpalmen. Vooral de uitvoering van *Het Vuur*; een meesterwerk van de toondichter Wagner, is enig in haar soort.

3 oktober 1934

De *Koninklijke Maatschappij tot Bescherming der Dieren* viert op 4 oktober de Dierendag. Bij die gelegenheid wordt aan de schooljeugd om 9 uur 's morgens in de zaal *Capitole* een cinemavertoning aangeboden. Mevrouw De Keyser-Buysse, de zo sympathieke en werkzame voorzitter, zal een korte aanspraak houden.

Alle scholen worden in de loop van de week uitgenodigd om het schuthok in het park van de citadel te bezoeken tussen 9 en 11 uur 's morgens of 's namiddags van 14 tot 16 uur.

5 november 1934

Het optreden van de Russische Kozakkentroep van Kouban onder leiding van Ignatjeff had vrijdagavond een talrijk publiek naar de *Capitole* gelokt.

Hun zang is wonderbaar. Wat zij door hun verschillende stemgeluiden weten samen te brengen, verrukte de toeschouwers. De artiesten zijn in alle muziekuitvoeringen de meester.

In het tweede deel vormden zij het orkest *Balalaika* met een vleugelpiano, een mandoline en andere snaartuigen. Zij eindigden schitterend met de uitvoering van *De boottrekkers van de Wolga*. Onder daverend applaus verdwenen dan de in mooie uniformen gehulde Kozakken achter het gordijn.

26 februari 1935

Getrouw aan een lofwaardige traditie heeft het *Etablissement P. Plasman* een groot aantal genodigden een filmvoorstelling aangeboden in de zaal *Capitole*. De vorm waaronder documentaire films thans op het doek verschijnen heeft de plaats geruimd aan fantasie en humor, met het gevolg dat zulk spektakel niet enkel leerzaam, maar vooral aantrekkelijk is geworden.

De films welke zondag werden afgerold waren daarvan het beste bewijs. Eerst liep *In dertig jaar*, waarin de verdiensten van de *Ford*-wagens te pas werden

gebracht door de geschiedenis van een jonge Amerikaan, die er op los leefde, maar tenslotte zichzelf redde door aan de zijde van zijn vader als *Ford*-dealer van het eerste uur eerlijk zijn brood te verdienen.

Daarna volgde een film over de *Wereldtentoonstelling* te Chicago, waar de nieuwste modellen schitterden. Tenslotte kregen de genodigden de *Rapsodie van de stad* te zien en te horen, een fotografische weergave van de bedrijvigheid in de reusachtige *Ford*-fabrieken van Detroit.

23 maart 1935

Op zondag 25 maart wordt om 10 uur 's morgens in de ruime zaal van de cinema *Capitole* één der mooiste documentaire vertoningen uit de reeks ingericht. Het is alom bekend dat Zwitserland een weergaloze rijkdom en verscheidenheid aan natuurwonderen vertoont, welke de reiziger verrukken en onvergetelijke indrukken in zijn geheugen prenten.

Drie films welke in het paradijs van het toerisme werden opgenomen, zijn getiteld: *Onder de blik van de Jungfrau*, *De lijn van de Sint-Gotthard* en *De wintersporten van Zermatt*.

Deze merkwaardige rolprenten zullen worden voorgesteld door de heer Emmenegger uit Bern, die een korte voorlichting in de Franse taal zal geven en prachtige, gekleurde lichtbeelden zal toelichten.

1 mei 1935

Het galafeest op 3 mei van de *Société Française de Bienfaisance* in de cinemazaal *Capitole* om 20 uur 30, zal worden opgeluisterd met de film *Marie Chapdelaine*, het groots werk van Julien Duvivier, gewijd aan de Franse uitwijkelingen die 300 jaar geleden hun vaderland vaarwel zegden, om in de woeste gewesten van Canada een beter bestaan te gaan zoeken.

28 oktober 1935

Dinsdagmorgen had het bestuur van de *Koninklijke Maatschappij tot Bescherming der Dieren te Gent* andermaal een schoon kinderfeest op touw gezet in de grote en ruime cinemazaal *Capitole* aan de Graaf van Vlaanderenplaats.

Mevrouw De Keyser-Buysse deed met haar gekende welsprekendheid aan alle aanwezigen een warme oproep om nieuwe leden aan te werven voor de maatschappij.

Dan kregen de kleutertjes als voorsmaak twee filmpjes met de grappige held *Mickey* en de eend *Donald Duck* te aanschouwen, die bij het jeugdige volkje in de zaal een echte orkaan van gelach en gejoel verwekten.

Vervolgens verscheen de heer De Praetere, die in een kleine toespraak en met treffende voorbeelden aan de kinderen het nut van de dierenbescherming bewees. Tevens gaf hij een voorwoord bij de schone en ontroerende dierenfilm *Mocky*, waarin de levensloop van een prachtig en menslievend paard werd voorgesteld.

17 november 1935

De heer Pierre Goemaere, bestuurder van de *Revue Belge*, zal op zondag 24 november om 10 uur 30 in de cinemazaal *Capitole* een voordracht houden, getiteld *Albert en Astrid van België*, ten voordele van het monument aan koning Albert te Gent.

Prijzen van de plaatsen: *mezzanine* 8 frank, *réservé* 6 frank. De plaatsen worden voorbehouden mits 2 frank verhoging.

27 november 1935

Vrijdag heeft in de zaal *Capitole* de galavoorstelling plaats van de *Beroepsers voor de Cinema* met de voorstelling van *Peer Gynt*, ten voordele van de weeskinderen.

Een keurgroep van weesjongens verleent hieraan zijn medewerking door het brengen van een reeks plastische beelden in het schitterend lichtdecor van de mooie zaal. Er zal ook een fijne, humoristische tekenfilm worden afgerold.

23 december 1935

Zondag was het hoogdag voor de militairen van het eerste artillerieregiment. Men huldigde namelijk het vaandel in van de verbroedering.

Ter gelegenheid werd de zaal van de *Capitole* prachtig versierd met de nationale kleuren. Een uiterst talrijk, geselecteerd publiek woonde de plechtigheid bij.

Deze ging gepaard met een artistiek concert waarbij de kapel van het tweede linieregiment, onder leiding van adjudant Poulain en de koninklijke zangvereniging *De Vereenigde Werklieden*, bestuurd door de heer Verniers, hun gewaardeerde en talentvolle medewerking verleenden.

Nadat het muziekkorps een daverende mars had gespeeld, gevolgd door het trillend openingsstuk *1812*, werden de zware gordijnen opengeschoven en

verscheen het helder verlicht toneel, gans in rood fluweel, met de vaandels van de verbroederingen, oud-strijdersverenigingen en vaderlandslievende maatschappijen.

Een ontroerende rede werd gehouden door luitenant-kolonel Delhaise, de vertegenwoordiger van de koning.

Op het plein voor de *Capitole* werd na de zitting de overhandiging van het vaandel hersamengesteld, om de filmoperateurs van de actualiteiten toe te laten, een opname van de plechtigheid te draaien. Een vlaggenoptocht werd met dat doel gevormd. Men zal dus eerstdaags deze plechtigheid op het witte doek zien verschijnen.

3 februari 1936

Gisteren avond werden relletjes gevreesd in de cinema *Capitole*, waar thans de befaamde film *Kermesse Héroïque (Heldenkermis)* wordt vertoond. Een veertigtal politiemannen en enkele geheime agenten waren in het gebouw verspreid om tijdens de vertoning de orde te handhaven.

Een paar *Vlaamse* studenten werden 's avonds vlug tot kalmte gebracht en uit de zaal gezet omdat ze geroepen hadden. Buiten vormde zich een groepje betogers die trachtten te manifesteren, doch ze werden spoedig uiteengedreven. Die incidenten waren van een onbeduidende aard.

Een vijftiental vrouwen en meisjes riepen te midden van de vertoning uit: "*Wij protesteren tegen deze schandfilm!!*" De politie kwam onmiddellijk tussen in deze dwazevrouwenbetoging om ze uit de zaal te verwijderen en ze naar de stadsgevangenis te leiden. Er werd proces-verbaal tegen hen opge maakt en ze werden eerst tegen middernacht vrijgelaten.

18 september 1936

In de zaal *Capitole* loopt voor de tweede week de film *Moderne Tijden* met Charlie Chaplin. De eeuwige verستoteling lokt al lachende het medelijden uit. Humor en zielsverhevenheid voor allen. Optimisme te midden van sociale onrechtvaardigheid.

7 oktober 1936

Op 9 oktober zal in de zaal *Capitole* het grote gala van het eerste artillerieregiment plaatshebben met de vertoning van de films *Koningin Astrid* en *La Vie future* volgens de roman van de heer Georges Wells.

13 januari 1937

De laatste film die in Frankrijk verschenen is over luchtverdediging zal op zondag 17 januari om 10 uur te Gent in de zaal *Capitole* worden vertoond gedurende het propagandafeest dat wordt ingericht door de Gentse afdeling van de *Bond voor Bescherming tegen Luchtaanvallen*. Prijzen der plaatsen: 2 en 1 frank.

Daarna volgt een film over de luchtbescherming in andere landen. Kolonel Dendal zal een voordracht houden en generaal Termonia, aide-de-camp van de koning, zal het feest met zijn tegenwoordigheid vereren.

De films worden in het Vlaams besproken door de heer ingenieur Everaert. Het muziekkorps van het tweede linieregiment biedt zijn welwillende medewerking aan.

26 februari 1937

Aanstaande zondag wordt om 10 uur in de ruime zaal van de *Capitole* een vertoning ingericht door de *Touringclub van België* over het toerisme in Oostenrijk.

Er worden prachtige klankfilms afgedraaid over de wonderschone streken van Tirol met Innsbrück, de Oostenrijkse Alpen en een uitstap per kabelspoor naar de beroemde wintersportcentra.

26 maart 1937

De beroemde radio- en disqueszangeres Lys Gauty, één der Franse sterren in de voordrachtskunst, komt haar hooggeschatte medewerking verlenen aan de cinematografische persgala op vrijdag 7 april om 20 uur in de zaal *Capitole*. Daarbij komt in première de prachtfilm *My man Godfrey*, in de oorspronkelijke versie met Franse teksten, een film die in de internationale cinemawereld als één der uitzonderlijkste producten van het jaar wordt beschouwd. De hoofdpersonages William Powell en Carole Lombard staan overigens borg voor de vertolking.

4 april 1937

De Gentse afdeling van de *Verbroedering der Oud-strijders 14-18* van de derde compagnie jagers te voet, heeft op 2 april om 20 uur in de zaal *Capitole* een groot liefdadigheidsfeest gegeven, dat opgeluisterd werd door het muziekkorps van het tweede linieregiment

Dank zij de grote bereidwilligheid van het bestuur van de cinemazaal werd voor de eerste maal te Gent de grote film *Le mauvais Garçon* met Henri Garat en Daniëlle Darrieux vertoond. Deze film heeft eerder te Brussel de grootste bijval genoten en werd er vertoond in tegenwoordigheid van Z.M. koning Leopold III.

De heer burgemeester Vander Stegen en hoofdpolitiecommissaris Bocqué ver eerden het welgelukt liefdadigheidsfeest met hun aanwezigheid.

7 oktober 1937

De afdeling Oost-Vlaanderen van de *Confederatie der naoorlogse Verbroederingen* houdt in de cinema *Capitole* op vrijdag 8 oktober om 20 uur een grote gala-avond met een concert door het muziekkorps van het tweede linieregiment en de medewerking van de trommels en trompetten van het eerste artillerieregiment.

Nadien treedt Martha Eggert op in haar nieuwste film *La Chanson des Souvenirs*, Frans sprekend met Vlaamse ondertiteling.

Ter gelegenheid van de bevordering van de muziekoverste Simon Poulain tot de graad van onderluitenant, zal gedurende het feest een eerbetuiging plaatshebben.

16 september 1938

De Gentse afdeling van de *Bond voor Luchtbescherming* richt op zondag 25 september om 9.45 uur in de *Capitole* een propagandafeest in, tijdens hetwelk luitenant-generaal Termonia, aide-de-camp van de koning en algemene commissaris voor luchtbescherming, het brevet zal overhandigen aan 328 vrijwilligers.

Er worden twee films vertoond. De ene over de burgeroorlog in Spanje, een andere over de oorlog in China. Ze zullen geen twijfel laten over de gruwelijkheid van de luchtaanval die zich 's nachts of in de vroege morgen bij verassing voordoet.

Het is een noodwendigheid van allen en in het bijzonder van het gezinshoofd, de middelen te kennen om zich tegen het luchtgevaar te beschermen.

Het muziekkorps van het tweede linie verleent zijn medewerking. Inkom 2 frank.

21 oktober 1938

Op zondag 23 oktober wordt om 10 uur 's voormiddags in ciné *Capitole* door

de zorgen van de *Touring Club de Belgique*, een buitengewone cinematografische vertoning ingericht over de Britse luchtvaart.

De eerste film handelt over de verschillende doeleinden van de luchtpost. De tweede benadrukt de veiligheid in de ruimte en geeft een overzicht van de talrijke verbeteringen welke bijgedragen hebben tot het inrichten van een regelmatige dienst. De derde heeft het tenslotte over de toekomst die in het luchtruim ligt en beschrijft een reis van Londen over India, Siam en Angkor naar Australië.

Deze uiterst belangwekkende films werden uitgegeven ter gelegenheid van de inhuldiging van de Britse luchtpost.

26 december 1938

Toekomstige week wordt in de zaal *Capitole* het meesterwerk in kleuren *Robin Hood* vertoond, met Errol Flynn en Olivia de Havilland in de glansrijkste rollen.

Franssprekend. Kinderen toegelaten. Albert Espagne zal aan het orgel de muzikale omlijsting verzorgen gedurende de pauzes.

** Op 31 december verscheen de laatste editie van de "Gazette van Gent". De hierna volgende artikels zijn overgenomen uit "Het Volk", "De Gentenaar" of "Vooruit".*

1 februari 1939

Zondag aanstaande wordt om 10 uur 30 in de zaal *Capitole* een speciale cinema-voorstelling ingericht van films in betrekking met de reis van de Franse eerste minister Daladier in Noord-Afrika, de vlootmanoeuvres in de Middellandse Zee, de koloniën en de nijverheid.

Kosteloos toegankelijk voor iedereen. Aan de ingang zal een schaal worden geplaatst waarvan de opbrengst van de vrijwillige giften zal dienen voor liefdadigheidswerken van de Gentse pers.

** Op 1 september begonnen de vijandelijkheden tussen Duitsland en Polen. Op 3 september waren Frankrijk en Groot-Brittannië in staat van oorlog met Duitsland.*

22 november 1939

Op 24 november zal om 20.15 uur een liefdadigheidsfeest plaatshebben in

ciné *Capitole*, die bereidwillig ter beschikking werd gesteld van het *Comiteit voor Dienstbetoon aan de Huisgezinnen der Militairen*.

Op het programma *Ons leger waakt*, een toonfilm van de heer G. Schoukens, met de medewerking van het Belgisch leger, de toelating van de heer minister van *Nationale Verdediging* en onder het toezicht van een commissie van officieren.

De film werd verwezenlijkt om aan de Belgen het ware uitzicht van hun leger te tonen en zal een openbaring zijn, vermits het publiek weinig van de krijgsmacht kent.

Een grote en voortdurende inspanning werd gedaan om de huidige toestand van onze nationale verdediging, onze bewapening en de verbazend grote middelen waarover onze troepen beschikken te tonen. De film is een propaganda ten dienste van de bevolking en brengt een sprekende getuigenis van de macht van onze troepen.

30 januari 1940

In de zaal *Capitole* aan Gent-Zuid heeft zich ter gelegenheid van een galavertoning ten bate van het *Rode Kruis*, andermaal een afkeurenswaardige betoging tegen een oorlogvoerend land voorgedaan, die weliswaar slechts door een kliekje op touw scheen gezet, maar daarom niet minder gevaarlijk was voor de schending van onze onzijdigheid.

De betoging openbaarde zich toen men aanving met het afrollen van een *UFA*-film over de oorlogsverrichtingen. Van het ogenblik dat militairen van een bepaald land op het doek verschenen, ging het spel op de wagen. Er werd door jonge heethoofden en juffertjes zo hatelijk geschuifeld en geroepen, dat horen en zien verging.

Vreedzame lieden die dadelijk inzagen dat het hier een echte uitdaging betrof, betoogden op hun beurt voor de onpartijdigheid en spraken luidop schande dat het een opruiersbende toegelaten was, in het openbaar aldus te keer te gaan. Talrijke militairen hadden zich bij deze laatste gevoegd en het kliekje oorlogstokers zou ongetwijfeld een slecht kwartiertje hebben beleefd, ware het niet dat de politie er uiteindelijk is tussen gekomen. Een drietal kereltjes werd ingerekend.

** Op vrijdag 10 mei vielen Duitse troepen België, Nederland en het Groot-Hertogdom Luxemburg binnen. Gent werd op 23 mei een bezette stad.*

23 juni 1940

De *Stadtskommandantur* heeft eerder reeds meegedeeld dat van 14 juni af de cinema's *Oud Gent* aan het Wilsonplein, *Leopold III* aan het Sint-Pietersplein en *Majestic* in de Veldstraat weer geopend zouden zijn. Met de hulp van de instantie van de *legergroep B* te Brussel die de films verschaft, werden Duitse films vertoond. De leden van de Duitse *Wehrmacht* en de bevolking worden verzocht ze regelmatig te bezoeken om het commercieel behoud van de bioscopen te waarborgen.

Het bestuur van de cinema *Capitole* is niet bij de pakken blijven zitten. Het heeft opnieuw zijn instelling geopend en vrijdag greep de eerste vertoning plaats met als hoofdfilm *De Vledermuis*, naar de operette van Johan Strauss.

27 juni 1940

Het *Kino Capitole Theater* vertoont van 28 juni tot 4 juli de film *Casparone* met Marika Röck, Johannes Heesters en de muzikale aanpassing van Peter Kreuder.

10 augustus 1940

Op zondag 11 augustus belegt het *Verdinazo* om 10 uur 's voormiddags in de zaal *Capitole* een vergadering voor leden en uitgenodigden. De leider, de heer Thiers, zal er spreken. Kaarten zijn gratis te bekomen in het lokaal aan de Korte Meer 6 te Gent, bij de leden en ook zondag aan de ingang van de zaal.

13 augustus 1940

De zaal *Capitole* was voor de vergadering van *Verdinazo* goed gevuld. Dr. De Maeyer, de hoofdman voor Gent, begon zijn toespraak met de woorden "*Het Verdinazo aan de Leider, Heil!*" en dit werd door de opgerezen vergadering herhaald.

Hij bracht in ontroerende bewoordingen hulde aan de nagedachtenis van de stichter en eerste leider Joris Van Severen en herinnerde aan de landdag van 1938. Toen werd van de gebeurtenis een film opgenomen die slechts een paar keer in de cinema *Capitole* werd afgerold, daar de vertoning ervan rumoer verwekte. Die film werd teruggevonden en opnieuw vertoond.

Daarna zinspeelde de heer Thiers op de huidige toestand: een oude wereld is ingestort en een nieuwe is thans in wording. De nieuwe beweging wil de sociale vrede brengen in plaats van de wanorde van vroeger. Hij verdedigde het

coöperatief stelsel om een regeling van de arbeidsgeschillen te verwezenlijken.

Hij sprak verder over zijn onderhandelingen met het *Nationaal Legioen* en de overeenstemming welke hij bij dit laatste heeft ontmoet. Tenslotte kwam hij uit voor de hereniging der Nederlanden.

6 september 1940

De eerste crochetvoorstelling in de zaal *Capitole* heeft toegelaten zangers, nabootsers, pianisten, accordeonisten en een jazz-orkest te aanhoren. Het tweede gedeelte zal nog meer afwisselend zijn. De laureaten van elk centrum van het land hebben recht op een opname op fonoplaat. Het is tussen deze opnamen dat de Prijs voor de *Fonoplaat 1940* zal gehouden worden.

De volgende voorstelling in de zaal *Capitole* is op 6 september om 7 uur 30 's avonds.

28 september 1940

De interprovinciale wedstrijd voor de *Prijs van de Fonoplaat 1940* in de zaal *Capitole* heeft de volgende uitslagen gegeven:

- eerste prijs aan mejuffer Raymonde De Brouwere, 500 frank en recht op een opname op fonoplaat;
- tweede prijs aan de heer Marcel Van Holle, 250 frank;
- derde prijs aan de heer Maurice Thomas, 100 frank.

30 oktober 1940

Belangrijke cinemavertoning deze week in de zaal *Capitole*: *Stern von Rio* met La Jana en Gustav Dressl. Voorafgaand een wetenschappelijke film en de wekelijkse *UFA*-actualiteiten.

1 november 1940

Het bestuur van cinema *Capitole* is er in gelukt een verbintenis af te sluiten met het orkest van *Fud Candrix* in zijn geheel. Aangezien de orkestleider een tournee van zes maanden gaat ondernemen in Groot-Duitsland, zal het waarschijnlijk één van zijn laatste voorstellingen in België zijn.

Fud Candrix, de vedette van de *Telefunken*-platen, is geen onbekende voor het

Gentse publiek. Menig medeburger heeft hem kunnen toejuichen in het Casino van Blankenberge, waar hij een geweldig succes behaalde. Zijn orkest bevat elementen welke op zichzelf beschouwd vedetten zijn, zoals Gus de Loof, Bob Naret, Yvon de Bie en Jef de Boeck, beter bekend als de *Belgische Chick Webb*.

Gedurende de tijd dat *Fud Candrix* in de *Capitole* zal optreden, zal hij een reeks voorstellingen geven in het welbekende cabaret *Arena* in de Lammerstraat, waar hij de amateurs zal vergasten op een *jazz-session* welke hen zal verrukken.

28 december 1940

Binnenkort in de zaal *Capitole* bij de overgang naar het nieuwe jaar: *Bel Ami* met Willy Forst, Ilse Werner, Hildebrand en Waldmüller. Duits gesproken, met aanvullende documentaire en *UFA*-actualiteiten.

12 januari 1941

Op 17 januari wordt om 17.45 uur in de zaal *Capitole* een avond ingericht waarvan de opbrengst onverdeeld zal gestort worden op de rekening van *Winterhulp*.

De film welke op het programma staat is *Robert Koch, de Bekamper des Doods*, een monumentale film van een jongeman die dank zij zijn geniale ontdekking van de tering-bacil, één der grootste weldoeners van de mensheid is geworden.

4 februari 1941

Zondag om 11 uur had in cinema *Capitole* een vergadering plaats van de *SS Afdeling Vlaanderen*. Het woord werd gevoerd door Ward Hermans, in vervanging van meester Lagrou van Antwerpen, algemene voorzitter.

De spreker wees er op hoe de lotsbestemming van Europa zich op het ogenblik afspeelt en vroeg zich af of Vlaanderen zou begrijpen dat daarbij ook zijn uur zal slaan. Hij benadrukte de noodzakelijkheid, de werkmans voor de nieuwe zienswijze te winnen.

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "Station Gent-Zuid en het Gentse Zuidkwartier" deel 2 (1911-1940), 310 pagina's, 2004, uitgave in eigen beheer.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 164.

Op 20 December 1899 stelde Ernest Lacquet in de rubriek “Keramiiek - Oudheidkundig Museum - XIIIe-XIVe eeuw” in het Frans een fiche op over

Oude versierde tegels IV

Onder de producten van de Gentse pottenbakkersindustrie rond de XIIIe en XIVe eeuw, kan met het plaveisel in geëmailleerde terracotta die in deze stad gevonden werd als volgt rangschikken:

- 1° In 1834 in de St-Baafsabdij (A. Van Lokeren, *Histoire de l'Abbaye de Saint-Bavon*, p. 67 en plaat 23; E. De Busscher, *les Ruines de l'abbaye de Saint-Bavon à Gand*, 3e ed., 1854, p. 15.
- 2° In 1846 in de kapel van St-Jan en Pauwel, gezegd “Leugemeete” (E. Reusens, *Eléments d'archéologie chrétienne*, 2 ed., t.II, p. 188)
- 3° In 1879 in het Koninklijk Atheneum in de lokalen van de oude Baudelooabdij (Cte Th. de Limburg Stirum, in de “*Messenger des sciences hist.* 1880; p. 397)
- 4° In juni 1884 in het St-Catharina- of Alynshospice, Kraanlei.
- 5° Hetzelfde jaar, in het huis gelegen op de hoek van de Zwarte Zustersstraat en de Onderbergen, n° 16 (*Messenger des sciences hist.* 1885, p. 121)
- 6° Nog in 1884 op het Gouden Leeuwplein, bij de afbraak van het hotel *Lion d'Or*.
- 7° In 1898 in de ondergrond van het hotel van de Banque de Flandre, op de

hoek van de Lange Meire en de Kouterdreef.

Voegen wij daar de fragmenten aan toe van de betegeling van de toren van het Kasteel van Laarne (Oudheidkundig Museum n° 20) en deze in oktober 1853 ontdekt in Drongen (*Messenger des sciences hist.*, 1853, p 504

Noteren wij tenslotte dat Schayes bepaalde van deze plaveisels doet teruggaan naar de XIIe en zelfs de XIe eeuw (*Histoire d'architecture en Belgique*, t.I, pp. 249-250).

In de XIIIe eeuw, onder het bestuur van de negen-en-dertig groepeerden de neringen zich in corporaties. De pottenbakkers deden noodzakerlijkerwijze hetzelfde, alhoewel wij hun eerste statuten niet kennen en dat er geen enkel stuk bestaat betreffende deze periode. Het is slechts in 1336, f° 55 v°, dat de stadsrekeningen melding maken van de corporaties van aardenpottenbakkers. Deze laatste ontvangt van de schepenen, zoals de andere corporaties, een lening in geld. “*Item, telivererden sy Godeverde Vedricke, ende Janne den Pottre, ter erdinre potmakers bouf, 8.s.8.d.gr. maken in paijmente 17 £.6.s.8.d.*” In 1356 komt de corporatie van de pottenbakkers voor op de lijst van de negen en vijftig kleine neringen.

De *Jaarregisters* van de XIVe eeuw maken de namen bekend van aardepottenbakkers, onder andere: *Jacop Taetsemakere de erdinpotmaker* “Jaarregister” 1375-76, f°30 v°; - *Jean de Sceerre eerdinpotmakere tussechen poorten* - 1393-94, f°54 v°; *Jean de Sceerre, alias van Deynse erdinpotmakere*, 1393-94, f°70 v°; *Jan van den Ysere f° Jacops erdinpotmakere* 1399-1400, f°26, tenslotte in de boeken van Staten van goed, *Staten van goeden*, van 1386-1387, f°15, v°, vinden wij de naam van *Arent van Hisere deerdinpotmakere*.

De documenten betreffende de pottenbakkers die in het Stadsarchief bewaard worden zijn allen relatief modern, zie hier ervan de lijst: Register die de ordonnanties en de resoluties bevat 1756-92 (met een collationerende ordonnantie in 1746). - Reglementen en verzoekschriften 1612-1770. - Rekeningen 1792-95 (Reeks 188 - 1 register en 2 bundels)

Cf. Victor Van der Haeghen, *Inventaire des archives de la ville de Gand*, p.131.

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG).

Met het weinige dat zij afweten van de gebeurtenissen die zich in de vorige eeuwen buiten Europa hebben afgespeeld en met hun tegenwoordige mentaliteit, kunnen de mensen zich moeilijk inbeelden dat de twee gezworen kameraden met name Groot-Brittannië en de Verenigde Staten zich ooit op een slagveld zouden hebben bekampt en uitgemoord. En nochtans gebeurde zulks wat méér dan anderhalve eeuw geleden van 1812 tot 1814.

Van oorlogsvoeren hadden de Amerikanen toen nog weinig benul en qua strategie zaten zij nog in hun eerste legerschoenen maar zij bezaten de leeuwenmoed en de geestdrift van de jonge naties; de Engelsen beschikten over flink gedrilde troepen, echter niet zeer talrijk, want ook in Europa hadden zij met een hardnekkige en vervelende vijand af te rekenen, keizer Napoleon.

Gevolg hiervan was dat Amerikanen en Engelsen om de beurt plaatselijke successen behaalden, terrein prijsgaven en heroverden zonder dat een van beide partijen er kon in slagen een beslissende overwinning af te dwingen.

Wanneer men tussen twee schermutselingen in het hoofd koel kan houden gaat men in dergelijke omstandigheden de zaak kalmpjes aan ergens rond het groene laken bespreken en regelen. De Angelsaksers waren ook al in die jaren nuchtere mensen die een hekel hadden aan nutteloos bloedvergieten en waren dan ook principieel althans, tot onderhandelen bereid: zij wachtten enkel - omdat men uit nationale hoogmoed toch niet zelf met een vredesvoorstel voor de pinnen kan komen - op een bemiddelaar en op een gunstig gelegen stad waar men rustig zou gaan praten.

Tsaar Alexander I van Rusland, mystieke natuur steeds op zoek naar een hoofdrol op het wereldtoneel werd op het gepaste ogenblik de aangewezen bemiddelaar die zijn voorstellen onmiddellijk aanvaard zag, door de Amerikanen en pro forma afgewezen door de Engelsen die tegenvoorstellen deden en o.a. London als ontmoetingsplaats naar voren schoven; zo gebeurt het immers altijd; de ene zegt ja wanneer de andere neen zegt, het wordt vervolgens ja maar en neen maar en uiteindelijk toch maar ja! Aldus geeft men de massa de indruk dat men geen gehoor geeft aan de voorstellen van de vijand en tegenstrever en enkel maar zwicht voor het algemeen belang, de vrede, de verstandhouding onder de volkeren. Zo werd dan ook, na afwijzing van het bemiddelingsaanbod van Alexander I en van London als ontmoetingsplaats, Göteborg in Zweden als zgn "neutrale" stad gekozen.

Inmiddels had Napoleon, voorlopig althans, het pleit verloren, de bezette gebieden een na een moeten ontruimen en was hij op het eiland Elba zijn lever

gaan verzorgen.

Meteen was er geen voorstander meer van Göteborg en in gemeen overleg ditmaal, kreeg Gent, vrij onverwacht voor onze voorouders de voorkeur op de droevige en moeilijk te bereiken Zweedse provinciestad.

Voor de allereerste maal uit de geschiedenis werd het mensen van het Europees vasteland gegund Amerikanen in hun handel en wandel gade te slaan en te bestuderen, ze te vergelijken met Engelsen, deze taak en curiositeit vielen de Gentenaren te beurt en daar zij uiterst nieuwsgierig zijn hebben zij zich ongetwijfeld perfect van deze taak gekwet.

Het contrast, aldus de ooggetuigen, was geweldig tussen de Engelse en de Amerikaanse delegatie: de Engelse gevolmachtigden aangevoerd door Lord Gambier leefden geheel afzijdig en afgezonderd van het Gentse stadsleven, zij hadden zich als het ware verschanst in het Karthuizerklooster, zochten weinig of geen contact met overheden en bevolking, wandelden stijf, deftig en plechtig in hun kraaknette uniformen, en wanneer zij ergens in het openbaar verschenen, was het steeds in voltallige groep, met gentlemen handkusjes aan de dames, ceremonieuze gebaren en koele verklaringen.

De Amerikanen hadden hun intrek genomen in het Huis van Lovendegem, op de hoek van de Veldstraat en Voldersstraat, in volle stadscentrum, en de afgevaardigden hadden al het zwaar delicaatwerk overgelaten aan het hoofd van de delegatie de naartige John Quincy Adams, die er later om beloond zou worden door de zesde president van de Verenigde Staten te worden.

De Amerikanen waren geweldig populair te Gent: grote kinderen, joviaal, ongekunsteld zonder complexen, tegen elke vorm van protocol gekant. Zij liepen gewoon in burgerpak, nogal nonchalant door de straten, trokken de herbergen binnen, speelden whist en biljart met de toogplakkers, gaven hen grote klappen in de rug, lachten luidruchtig om de minste grap, dronken naar hartelust en waren overal waar er voor hen iets van het stadsleven te plukken of te bespeuren was.

Zij richtten recepties in, banketteerden, gingen op alle uitnodigingen van de Gentse burgers in; men trof ze aan in de schouwburg, in de plaatselijke maatschappijen waar zij graag erelid werden benoemd, op het stadhuis wanneer er bal was, in de parken en elders voor een onschuldig slippertje...

Wanneer Adams ze echter bijeenrommelt voor een vergadering, worden zij plots doodernstig, hardnekkig bij het verdedigen van de belangen van hun volk.

Tienmaal dreigen de onderhandelingen af te springen maar omdat er geen andere oplossing is dan overeen te komen, gaan de afgevaardigden telkens opnieuw plaats nemen aan de groene tafel en op Kerstavond van 1814 wordt eindelijk na zes maanden discussies, recepties en diplomatieke incidenten, het

Vredesverdrag van Gent in het Karthuizerklooster ondertekend, het Treaty of Ghent, de voorbode van een nieuw machtsevenwicht in de wereld.

Aldus was het te Gent dat de vriendschap van de twee Angelsaksische mogendheden werd bezegeld, een vriendschap die anderhalve eeuw lang alle wereldstormen zegevierend heeft mogen trotseren.

Marlborough een van Englands grootste veldheren had tweemaal een zegevierende intrede gedaan te Gent.

Een eeuw later mocht Gent kennis maken met een andere militaire glorie van het machtige Albion, de hertog van Wellington die zes maanden na de ondertekening van het Anglo-Amerikaans Vredesverdrag, in de vlakte van Waterloo, Napoleon de genadeslag mocht toebrengen. De opdracht van Wellington, the iron Duke die op 83-jarige leeftijd zou overlijden zonder ooit in welk domein ook, de nederlaag te hebben gekend, was in april 1815, toen hij te Gent de verdedigingswerken kwam inspecteren, biezonder zwaar en delicaat.

Lodewijk XVIII verbleef er in het Hotel d'Hane-Steenhuysse in de Veldstraat met een ganse sliert hovelingen, ministers, op rust gestelde generaals en opeette-officieren, maar zonder een handvol gedrilde en gevechtsklare soldaten. Een blitzaanval van de Fransen op de Arteveldestad moest door de Verbondenen, eens te meer door Napoleon in het nauw gedreven, overwogen worden en Wellington kwam zich dan ook ter plaatse vergewissen van de vlijt en van de vorderingen van de genietroepen bij het versterken van de stad.

Veel tijd en aandacht had de generaal dan ook niet over voor de plaatselijke overheden en notabelen die zich op 8 april 1815 sedert uren verdrongen in de salons van het Hotel Clemmen in de Veldstraat schuins rechtover het Hotel d'Hane-Steenhuysse.

Zij hadden tijd te over en hoopten wat gezellig te kunnen praten met de 46-jarige opperbevelhebber, de gentleman die op het Wener Congres furore maakte op recepties, bals en andere plechtigheden en ontvangsten.

Toen men hem bij zijn komst in de Veldstraat in het oor fluisterde wie er allemaal in de salons geduldig op zijn verschijning en speech stond te wachten, schoot Wellington er zijn Engels flegme niet bij in, opende de deur, boog diep voor de aanwezige personaliteiten, staarde ze vervolgens stijf en koud aan en zei: "Consider me" (bekijk me) waarna hij rechtsomkeer maakte en verdween. Met zijn buurman Lodewijk XVIII moest hij wat hoffelijker te werk gaan. Wellington, in de beste Engelse traditie opgevoed, gaat dan ook charmant en charmerend aanzitten aan de rijk en overvloedig van wijnen en lekkere gerechten voorziene tafel van het groot salon. De Franse koning eet geweldig traag en geweldig veel; de uren gaan voorbij zonder dat er schijnbaar een positief resultaat wordt bereikt.

Wellington verwacht ten andere geen rechtstreekse uitslag of nut van deze tête-a-tête: Lodewijk XVIII heeft hem niets te bieden dan zijn onderwerping aan de wil en aan de beslissingen van Wellington, de vertegenwoordiger van het British Empire, en het is deze vernedering die de IJzeren Hertog opzettelijk laat aanslepen, die hem beter smaakt dan de heerlijke Franse wijnen die op de Koninklijke tafel fonkelen.

Het is laat in de nacht wanneer hij de straat oversteekt om enkele uurtjes rust te nemen in het Hotel Clemmen vooraleer zijn hoofdkwartier in Brussel te vervoegen.

Enkele dagen later is hij opnieuw te Gent: voor de eerste maal in zijn militaire loopbaan kan hij moeilijk zijn zenuwachtigheid verbergen: zijn leger en dat van Blücher, samen 225.000 man sterk, staan opgesteld, paraat. Napoleon beschikt slechts over 125.000 soldaten, hij kan echter een oppertroef uitspeelen: hij zal het initiatief nemen, aanvallen waar en wanneer hij wil. Wellington weet het en vreest minder de strijd dan de verrassing. Zal Napoleon niet onverwachts naar Gent oprukken, zich meester maken van de verblijfstad van Lodewijk XVIII om de Verbondenen en de Franse royalisten een geweldige morele klap toe te dienen, want Gent is slecht verdedigd en de versterkingswerken zullen nog heel wat tijd in beslag nemen.

Pierre Kluyskens
(‘t vervolgt)

Weet je het nieuwe e-mailadres al?

Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Maurits Gysseling vzw

dsmg@skynet.be

alles erop en eraan
eenvoudiger kan niet onder iets te missen

dsmg

Was het er niet, dan zouden we het missen!
Gelieve vrienden en andere kenissen ervan op de hoogte te brengen.

Vergeet niet op al uw PC's de oude adressen te verwijderen.
(convent.engelbertus@busmail.com - erik.schepens@busmail.com)

Tot straks via ons adsl-lijntje
Het alvast enthousiaste dsmg-bestuur

GENTENAAR CARLOS HABRÉ, EERSTE DRUKKER OP CUBA

Gentenaars in de geschiedenis van koloniaal Amerika? Op zich niet ongevoel. Vanaf de XVIde eeuw emigreerden steeds meer Vlaamse handelaars, religieuzen, ambachtslui en kunstenaars naar Spanje en van daaruit naar de overzeese Spaanse gebieden. Rond 1700 nog lokte een aanbod van Karel II in ongeveer twee maanden in Gent meer dan duizend kandidaat-emigranten voor de Nieuwe Wereld. De uittocht ging uiteindelijk niet door, maar het geeft een idee van de migratiebereidheid. Het eiland Cuba was overigens vooral een bevoorradingspunt, geen eindbestemming. Vlamingen passagierden in Havana, op doorreis naar het veel meer belovende vasteland. In dit licht is het toch uitzonderlijk dat een Gentenaar besloot zich daar te vestigen om zich in het avontuur van het letterambt te storten.

Fransman of Vlaming?

De eerste bibliografen die zich in de tweede helft van de XIXe eeuw met een drukwerk van Carlos Habré hebben beziggehouden waren overtuigd dat het om een Fransman ging. Pas in 1908 werd daaraan getwijfeld. De op Cuba wonende Spaanse arts en auteur Manuel Pérez Beato schreef een artikel: *La patrie de Habré* waarin hij aantoonde dat de drukker een Fransman of een Belg [sic] was, en inwoner van Havana in 1720, het jaar waarin hij in het huwelijk trad. In 1927 publiceerde de Cubaanse bibliograaf Carlos M. Trelles een transcriptie van de huwelijksakte. Daarin lezen we dat de in Gent geboren Vlaming, Juan Carlos Havrey, op 15 januari 1720 huwt met Maria Teresa Hamble uit Saint Malo, Frankrijk.

De originele huwelijksakte is verloren gegaan. Op mijn verzoek doorzochten enkele onderzoekers van het Oficina del Historiador van Havana de registers van de oude parochies. Dit leverde geen sporen op van Havrey. Mijn zoektocht naar een geboortebewijs van Jean Charles Havrey in de doopboeken in enkele Gentse archieven leverde tot nu toe evenmin iets op. Op dit ogenblik beschikken wij dus over geen enkel origineel document waarmee de identiteit van Carlos Habré onweerlegbaar kan worden bevestigd.

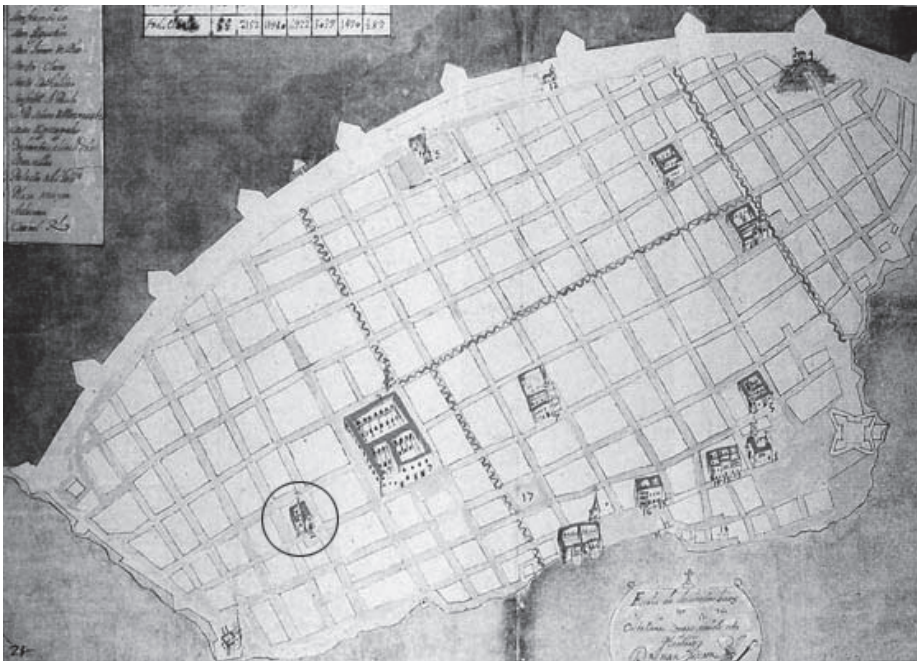
Het leven van Carlos Habré

Over het leven van Carlos Habré weten we weinig met zekerheid en over de

periode vóór zijn komst naar Havana is het gissen. “Misschien,” zo schrijft de Cubaanse auteur Pablo Fornet, “behoorde Habré wel tot het legioen rondtrekkende typografen dat sinds de tijd van Plantijn de Europese steden aandeed op zoek naar een atelier om er tijdelijk te werken.”

Fornet wijst er echter ook op hoe ongewoon het is dat een Vlaamse drukker op het idee kwam zich juist in Havana te vestigen, in een desolate kolonie van de Nieuwe Wereld, zonder universiteit of andere culturele instellingen. Hoe kon het beroep van de drukkunst daar een winstgevende zaak zijn? Het is best mogelijk dat de beslissing van Habré niet enkel op berekening steunde, maar ook een sentimentele reden heeft gehad, wat ons helpt begrijpen wat op het eerste zicht onverklaarbaar is. En inderdaad, de eerste gegevens die we over zijn verblijf op Cuba hebben, is zijn huwelijk.

In een drukwerk uit 1727 laat Carlos Habré ons weten dat hij tegenover het huis woont van een zekere Don Melchor Rodrigues, aan de kerk van Espíritu Santo. (Afbeelding 1)

Afbeelding 1. Plan van Havana met de demarcatie van de parochies. Werk van Don Juan de Siscara, in opdracht van de Consejo de Indias, 1691 (Archivo General de Indias, Sevilla). De cirkel geeft de locatie van de kerk Espíritu Santo aan, op de kruising van de huidige straat Cuba en de straat Acosta.

Vermoedelijk beschikte Habré in 1723 over een zeer eenvoudige pers. In dat jaar leverde hij een werk af, de *Tarifa*, dat hij pagina per pagina en niet in katervorm drukte. Hij beschikte wellicht over een betere pers toen hij vier jaar later een boekje van 69 pagina's, in octavo drukte. In één van zijn werken laat Habré ons weten dat hij zijn drukwerken verkocht in zijn huis. Dit is de eerste vermelding van een *librería* (boekhandel) in de Cubaanse hoofdstad. In de officiële verslagen van de stadsraad van Havana zijn geen aanvragen van Habré teruggevonden om zich als drukker te vestigen, wat nochtans logisch zou zijn. "Habré is de onfortuinlijke emigrant, en het feit dat hij buitenlander is, plaatst hem een beetje in de marge van de koloniale structuren," schrijft Fornet. Het is zo goed als zeker dat men hem toeliet te werken met speciale licenties.

De werken van Carlos Habré

Niets wijst erop dat Habré over de vereiste licenties beschikte om te drukken in opdracht van burgerlijke of militaire instanties. Habré moet zich vooral hebben beziggehouden met klein drukwerk, gebeden, novenen en prijslijsten. De drie werken waarvan we zeker weten dat hij ze drukte zijn religieus of medisch van aard: een prijslijst van medicijnen, een opsomming van verdiensten van een priester en een brevier.

De Tarifa general de precios de medicinas wordt bewaard in de Nationale Bibliotheek José Martí in Havana. Het is het enige gekende exemplaar in de wereld. Op het kaft, onder de titel, lezen we: "In HAVANA, met toestemming van de Oversten, in de drukkerij van Carlos Habré, 1723." (Afbeelding 2)

Opdrachtgever van de *Tarifa* was Francisco Tenesa, protomedico, hoofd van een oud tribunaal dat moest oordelen over de bekwaamheid van aspirant-artsen, -apothekers en -barbiers.

De *Tarifa* beslaat 26 pagina's met 187 medicijnen, in alfabetische volgorde, elk met hun kostprijs. Via de informatie uit de *Tarifa* leren we de geneeskunst uit die tijd kennen. Zo komen we ondermeer te weten dat de apothekers in het Havana van 1723 citroenmelissewater, hoorn van herten, krabbenogen en sulferbalsem van Robert Boyle verkochten. In de lijst met middelen zien we een reeks buitengewone medicijnen, opgetekend in een vreemdsoortig vocabulaire, waaronder enkelen die zelfs niet meer in de oude artsenijsboeken terug te vinden zijn.

In *Meritos que ha justificado y probado el Ldo. D. Antonio de Sossa* (1724) worden de titels en verwezenlijkingen opgesomd van een zeer welgestelde parochiepriester uit Trinidad. Sossa was adviseur van de Raad van de Inquisitie in Cartagena de Indias. Van de *Meritos* zijn geen exemplaren meer

bekend.

Rubricas generales del Breviario Romano draagt als drukdatum 1727 en is het laatste spoor dat we van Carlos Habré hebben. Een exemplaar van het werk bevindt zich in de Nationale Bibliotheek van Chili. De *Rubricas* werden uit het Latijn vertaald en becommentarieerd door Francisco Menéndez Márquez, priester en rector in Havana.

Het bekendste en belangrijkste werk van Habré is de *Tarifa general de precios de medicinas* (Algemene prijslijst van medicijnen) uit 1723. Het werd in 1910 door Manuel Pérez Beato ontdekt.

De ‘Ñ’ van Habré

De spelling van de tekst van de *Tarifa* en van de *Rubricas* beantwoordt aan de schrijfwijze uit die tijd. Als we deze en andere tijdeigen kenmerken buiten beschouwing laten, springt een reeks woorden in het oog die een voor het Spaans ‘vreemde’ accentuering hebben.

Cubaanse onderzoekers hebben altijd beweerd dat Habré zich heeft bediend van Franse typen of typen uit een Franse letterkast. Maar letterkasten uit die tijd waren in Holland, net zo goed als in Spanje of Frankrijk toegerust voor de talen op basis van het Latijnse alfabet. De aanduiding ‘Franse letterkast’ is misleidend. Ook in Spanje werd gewerkt met letterkasten met een ‘Franse ligging’. In die letterkasten troffen wij alle klinkers met hun respectieve accenten (trema, accent grave, aigu en circonflexe).

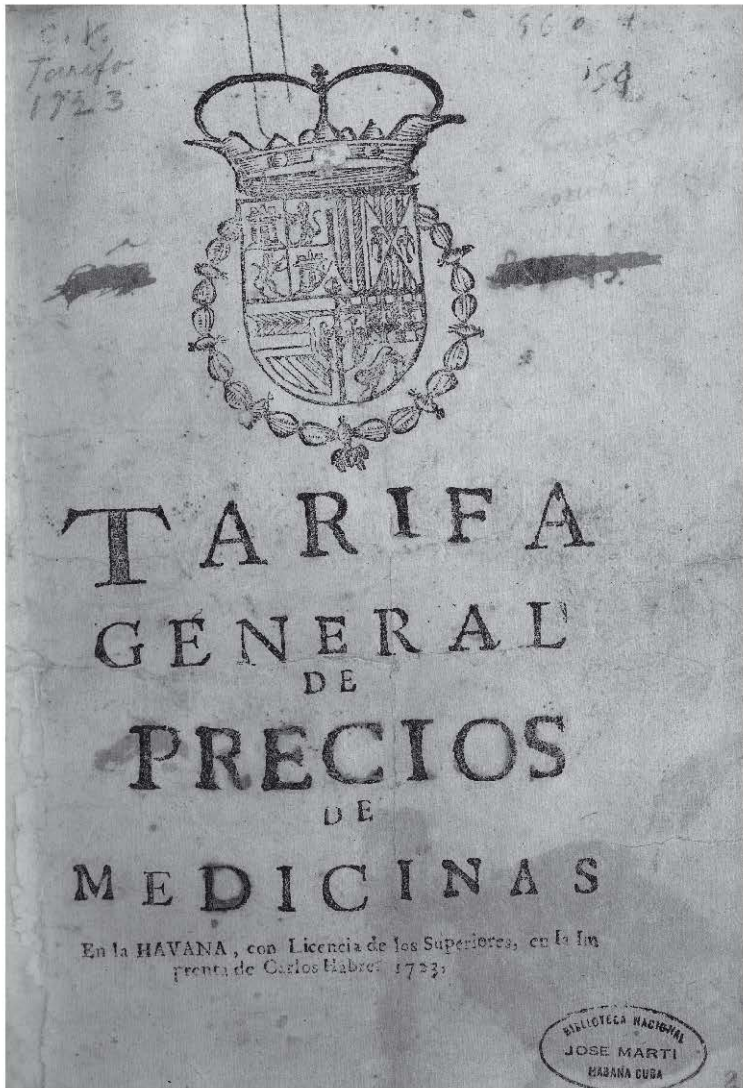
We moeten echter ook rekening houden met het feit dat Franse teksten niet het alleenrecht hadden op bepaalde geaccentueerde klinkers. Letters als í, ú, ó, ê, ë en de letter ô kwamen in die tijd ook voor in gedrukte teksten in het Nederduits en het Nederlands, de taal van de toenmalige Lage Landen en van Vlaanderen, het ‘vaderland’ van Habré.

Het staat vast dat Habré geen getilde n (ñ) in zijn letterkast had, anders had hij die graag gebruikt. Hij verving deze letter door een ‘n’ met een accent grave of aigu. Dit teken kwam niet voor in de letterkasten. Het behoorde immers niet tot de orthografie van de West-Europese talen. Uit mijn analyse blijkt dat Habré zich heeft geïnspireerd op de techniek van de ‘gekruinde letters’ waarbij letterstaafjes van klinkers met losse, op zichzelf gegoten accenten werden samengevoegd. Habré vijlde eigenhandig een gedeelte van het letterstaafje weg om plaats te maken voor een los accent, een accent dat hij misschien ook zelf heeft moeten ‘improviseren’ zoals een accent op een hoofdletter N duidelijk laat zien.

De geaccentueerde letter ‘n’ is een vinding van Habré. De ijver van de Gentenaar om een getilde ‘n’ te evoceren in dienst van zijn tweede vaderland

moet groot geweest zijn.

De “dans van de accenten” in de teruggevonden drukwerken van Habré lijkt op het eerste zicht een weinig eervol kenmerk. Het is mogelijk dat hij niet ten volle vertrouwd was met de Spaanse orthografie, die in die tijd, op zich, alles

Afbeelding 2. Kaft van de Tarifa

behalve eenvormig was. Zoals elke letterzetter moest Habré de geheimen interpreteren en ontcijferen van een handgeschreven kopij. Toch kunnen we niet voorbijgaan aan de vele zetfouten en inconsequenties. De slordigheden gingen niet onopgemerkt voorbij aan Antonio de Sossa, de auteur van één van zijn werken, die er in een exemplaar enigszins verontschuldigend aan refereerde: “Wat zich hier als gebrekkigheid laat zien, is het gevolg van zetduivels, want de drukker is een buitenlander en hij had geen tijd om te corrigeren.”

In Cubaanse publicaties wordt de *Tarifa* van Carlos Habré aangeduid als “het oudste, bekende, op Cuba gedrukte werk”. Daarmee heeft de Gentenaar, samen met de eerste betaalde muzikant (Jan van Antwerpen) en de eerste bisschop (Jan de Witte uit Brugge) een plaats in de vroegkoloniale geschiedenis van het eiland.

(Voor de volledige tekst over de figuur van Carlos Habré, zijn werk en zijn typografie, zie <http://users.telenet.be/oasis>)

Huib Billiet

BRONNEN

- Bachiller y Morales, Antonio: *Apuntes para la historia de las letras y de la instrucción pública en la Isla de Cuba*, La Habana: Cultural, 1936-1937
- Delgado García G.: “El primer documento impreso de la salud pública en Cuba”, in RESUMED, 1988
- Fornet, Ambrosio: *El Libro en Cuba*, La Habana, 1994
- Gaskell, Philip: “The Lay of the Case”, in: *Studies in Bibliography*, Volume 22, 1969
- Medina, José Toribio: *La imprenta en La Habana 1707-1810, Notas bibliográficas*, Imprenta Elzeviriana, 1904
- Menéndez Sonja y Rodríguez Anicia: *Farmacias cubanas*, Internet
- Paredes, Alonso Víctor de: “Institución y origen del arte de la imprenta”, ca. 1680, in: Bolton, David: *The Alembic Press*, 1997, Internet
- Pérez Beato, Manuel: “Una joya bibliográfica”, in *El Curioso Americano*, época IV, año IV, 1910, número 5-6
- Ricardo, José: *La imprenta en Cuba*, Editorial Letras Cubanas, Ciudad de La Habana, 1989
- Stols, Eddy: “De Zuidelijke Nederlanden en de Ontdekking van Amerika”, in: *Vlaanderen en Latijns-Amerika*, Mercatorfonds, Antwerpen, 1993
- Trelles y Govín, Carlos Manuel: *Bibliografía Cubana de los siglos XVII y XVIII*, Habana, 1927

SCHETSALBUM GASTON DE BRUYKER

GENT 1918 – 1920

In het begin van de zeventiger jaren ontving de toen pas gestichte Heemkundige en Historische Kring Gent, uitgever van dit tijdschrift, een schenking van Chris(toffel) De Bruyker destijds wonende Jubileumlaan 94 te Gent. Het betrof een verzameling van 70 potloodschetsen, van de hand van Gaston De Bruyker, vermoedelijk de oudere broer van de schenker.

Gaston De Bruyker (Gent, 1894 – Gentbrugge, 1960), zoon van Emile, makeelaar, volgde een opleiding tekenen en werkte zich op tot een talentvol architect. Hij woonde eerst in de Stoppelstraat (nr. 5), daarna in de Meelstraat (nr. 1), maar in 1928 verhuisde hij naar de Westkust (Sint-Idesbald) waar hij enkele indrukwekkende bouwwerken (mede) realiseerde, overwegend in opdracht van de socialistische zuil: Home Emile Vandervelde (samen met Lucien Engels), Home Le Pays de Charleroi, duinhuis Le Clocheton).

De onderwerpen van De Bruyker's Gentse schetsen zijn allen bouwkundig van aard en betreffen huizen, een enkele keer ook een kapel of een kerkportiek. De reeks werd uitgevoerd in een periode van bijna drie jaar (1918 – 1919 – 1920). Opvallend in de collectie is de overmaat van afbeeldingen van poorten en deuren met bijhorende omlijstingen (een vijftigtal!). Veruit de meeste er van zijn 17de- of 18de eeuwse. Ze dateren dus uit de bloeitijd van de natuurstenen omlijstingen zoals beschreven en geïllustreerd door Guido Everaert in *Deuren & poorten. Zes eeuwen techniek en esthetiek* (Gent, 1995, pp. 152). Op een paar uitzonderingen na zijn de tekeningen met zorg uitgevoerd en slechts een enkele maal (niet helemaal gelukkig) ingekleurd. De weergave verraaft een geschoolde, geoefende hand en een zeer nauwkeurig architecturaal observerende geest. In tegenstelling tot de werken van de beroemde (bijna) naamgenoot Jules De Bruycker hebben de tekeningen van Gaston geen artistieke pretentie. Ze bezitten een documentaire waarde gelijkaardig aan deze van de specialist ter zake Armand Heins, maar ze zijn bijlange niet zo zwierig van uitvoering. De tekenaar ging veel trager te werk en besteedde meer aandacht aan de afwerking van het detail. Ondanks hun exactheid stralen de werkjes onmiskenbaar warmte uit. Het zijn geen 'technische' tekeningen.

Hoewel het belang van de schenking nu meer dan dertig jaar geleden onderkend werd, is er toen geen ruchtbaarheid aan gegeven. Het album werd zorgvuldig opgeborgen en bewaard. In het jaar 2000 werden de schetsen door wijlen Erik Schepens, medewerker en werkpaard van het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis in het Groot Begijnhof te Sint-Amandsberg, genummerd en op steekkaarten gebracht. Opnieuw verdwenen ze in de collectiekasten.

De schetsen zijn nu bijna negentig jaar oud en een groot aantal van de weergegeven bouwsels zijn verdwenen. Van de resterende zijn tal van details in meer of mindere mate veranderd. De meeste constructies zijn bekend uit andere bronnen (fotocollecties, Atlas Goetghebuer, Inventaire archéologique), maar van sommige lijken er geen andere weergaven te bestaan. Omwille van het evidente historische en documentaire belang van de schetsen, geven we hieronder een rudimentaire beschrijving samen met een eerste kleine reeks reproducties uit het album.

Alle tekeningen dragen onderaan een duidelijk herkenbare parafering DeB of DeBr en een dag- en/of maandaanduiding in de jaren 1918, 1919 en 1920. Op zeven na zijn ze voorzien van een plaatsaanduiding, meestal de straatnaam en het (toenmalige) huisnummer. Bij sommige tekeningen werd er, vermoedelijk

achteraf, een korte notitie bijgevoegd: de stijl, de periode, de eeuw of het jaartal van het bouwwerk.

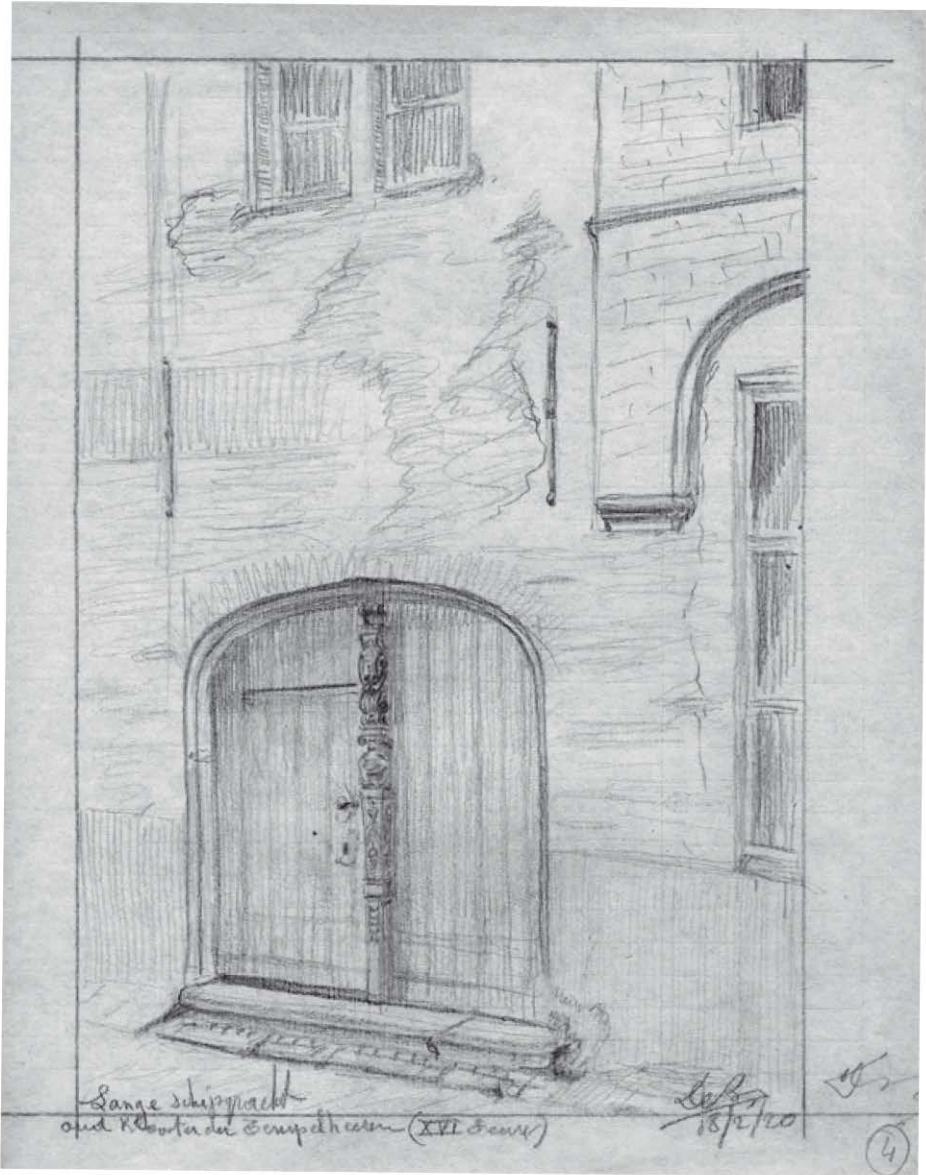
Bij enkele schetsen is slechts een gedeelte helemaal uitgewerkt. In die gevallen blijkt uit de weergave dat het andere deel (de andere helft meestal) symmetrisch identiek is. Van één kapel is een niet ingekleurde en een kleurversie aanwezig (nr. 46 en 47).

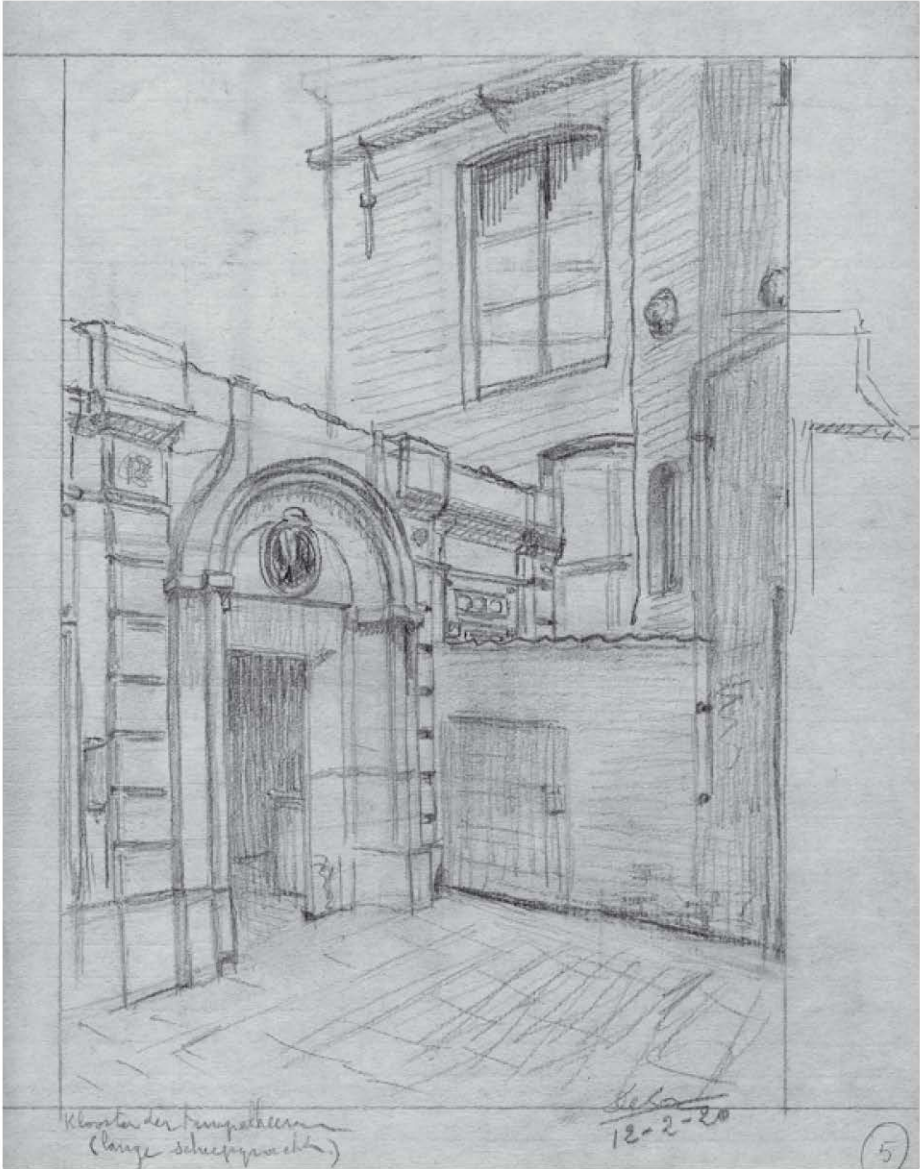
Twaalf tekeningen betreffen kleine huizenensembles, drie geven individuele huizen weer en zes interieurs. Bij de meeste ervan valt de aandacht voor deuren en poorten met hun omlijstingen op. Die vormen het bijna exclusieve onderwerp van alle overige tekeningen. Slechts af en toe is er een bijhorende vensterpartij weergegeven, of een balkon.

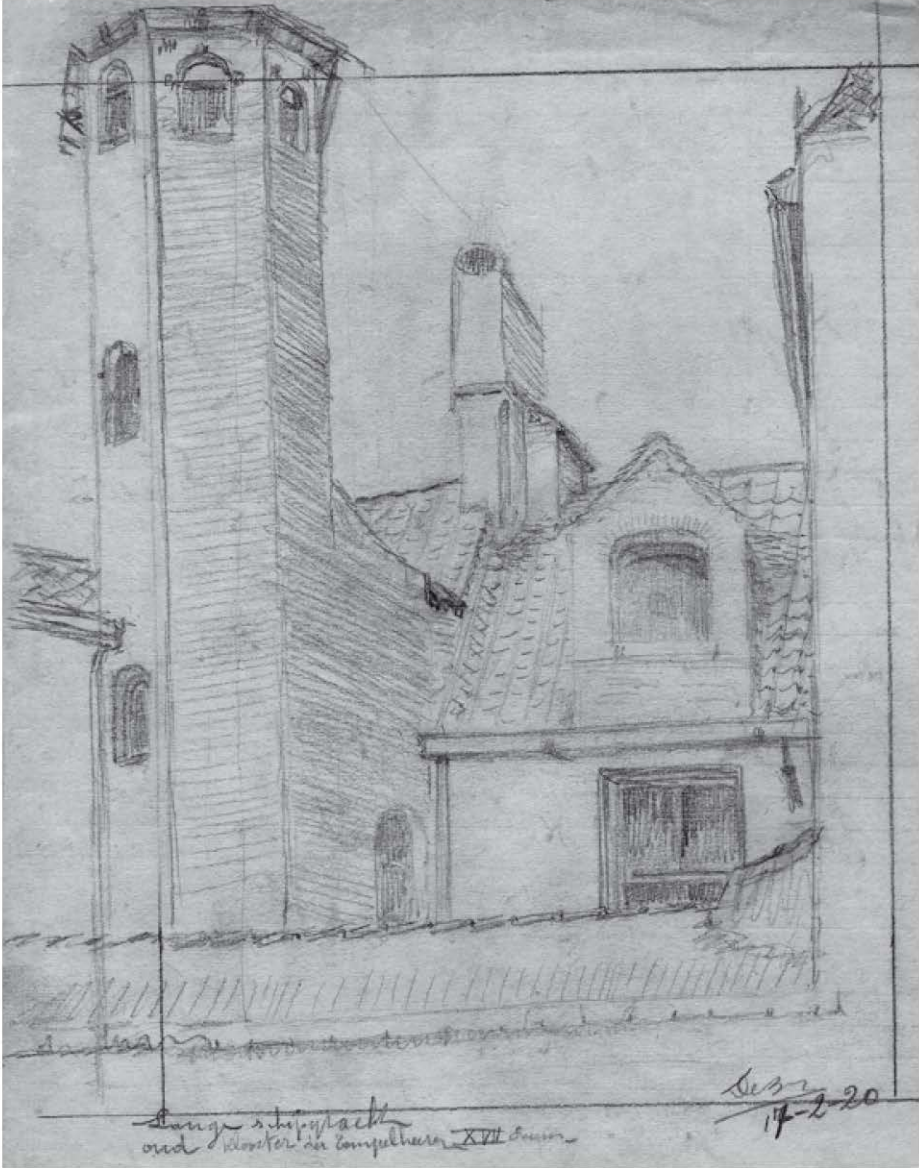
Samengevat kan het album gekarakteriseerd worden als een zorgvuldig uitgevoerde, getrouwe tekeningweergave van overwegend 17de- en 18de-eeuwse Gentse deuren en poorten met hun omlijstingen, aangevuld met een kleine selectie van grotere ensembles.

Ghendtsche Tydinghen brengt U in dit nummer vier tekeningen van een gebouwencomplex aan of achter de Lange Schipgracht. Hiervan zijn verder slechts een paar foto's bekend in de collectie van de Stedelijke Commissie voor Monumenten bewaard in het Stadsarchief. Ze tonen veel minder dan de tekeningen. De kleine serie van Gaston De Bruyker vormt een uniek bewaard gebleven getuigenis van de ooit aanzienlijke bebouwing in die buurt. De maker meende dat het hier ging om een onderdeel van het tempelierenklooster. Dat kloosterdomein reikte echter niet tot aan de Lange Schipgracht. Van de Lange Schipgracht, parallel lopend aan de gelijknamige waterloop en destijds aan beide zijden bebouwd, blijft nu enkel nog een klein stukje over uitmondend in de Lange Steenstraat. De hier gereproduceerde gebouwen stonden in het bouwblok achter de westzijde (naar de Sint-Margrietstraat toe) van het compleet verdwenen langere gedeelte van die straat tussen het Tempelhof en Dobbelslot. Ze werden vermoedelijk in 1926 afgebroken voor een uitbreiding van de daar gevestigde brouwerij Heughebaert (oorspronkelijk De Zwaan, later Ultra). De site is nu ingenomen door de Volkskliniek, onderdeel van A.Z. Sint-Lucas, met bijhorende parking. Een fraaie fotoreportage van de hele zone is te vinden in het boekje gewijd aan Frans Van Bost in de reeks *Archiefbeelden Gent* (deel IV).

In volgende nummers van *Ghendtsche Tydinghen* plannen we nog andere ensembles of details uit dit totaal onbekende werk van de al even onbekende Gaston De Bruyker te reproduceren. Bij voorkeur zal het dan gaan om Gentse

zichten die verdwenen zijn en waarvan weinig of geen andere afbeeldingen bekend zijn. Dit alles natuurlijk in de heimelijke hoop dat de zorg voor het overige, soms wel bijna miraculeus overgebleven ‘kleine erfgoed’ in deze stad er goed zal bij varen. Indien er onder onze leden-lezers personen zijn die ons nadere inlichtingen kunnen bezorgen nopens Gaston De Bruyker zouden we dit ten zeerste op prijs stellen.

Dankbetuiging

Onze dank gaat uit naar Daniël Van Ryssel voor het opzoeken en welwillend bezorgen van biografische gegevens, Leen Charles (Stadsarchief Gent) voor welgekomen informatie over het Gentse tempeliersklooster, Caroline Beele (Gemeente-archief Koksijde) en AMSAB Gent voor het toesturen of toegankelijk maken van gegevens over architecturale realisaties van Gaston De Bruyker. Verder danken we ook nog ons lid Eddie Van Haverbeke voor de ons toegezonden genealogische gegevens.

Luc Devriese, André Verbeke

GENTSE MEMORIEDAGEN: 16-17-18-19 SEPTEMBER

16 September 1797

Er wordt begonnen met de slooping van het Recollettenklooster.

16 September 1797

De Fransen verplichten de Gentse vleeshouwers het beeld van O.L.Vrouw met de Inktpot uit de nis van het Vleeshuis te verwijderen.

16 September 1824

Dood van Louis XVIII.

16 September 1824

Door van Kanunnik Etienne Van de Velde.

Hij werd in Gent geboren in 1757.

Buiten Proost van de Kapel van Meulestede was hij ook nog kunstschilder, maar geen enkele van zijn werken is bewaard gebleven, tenzij zij misschien ergens prijken als werk van een onbekende schilder.

Hij was een goede vriend van Kanunnik Martin De Bast. Het boek van deze laatste "Receuil des antiquités romaines et gauloises trouvées dans la Flandre proprement dite" werd geïllustreerd met een 300 gravures gemaakt door Pierre-Joseph Tiberghien.

Ze werden gemaakt naar tekeningen van Etienne Van de Velde.

16 September 1843

Bezoek van Queen Victoria aan Gent.

De Koningin was met haar gemaal Prins Albert enkele dagen de gast van haar oom Leopold I.

Het programma van haar bezoek kon wel opgesteld geweest zijn door een Amerikaans reisbureau: zij verbleef nog geen volle 7 uren in onze stad en op die tijd had men middel gevonden haar te laten aanzitten aan een banket in het Gouvernementshotel, haar een bezoek te laten brengen aan de Kathedraal, het Lam Gods te laten bewonderen, haar naar het Oud Begijnhof te brengen waar

zijn de kerk, een convent en de infirmerie bezocht. Maar het was op verre na nog niet gedaan, want zij ging ook nog een kijkje nemen in het Casino, de Academie voor Schone Kunsten, de Universiteit en het Paleis van Justitie. Tenslotte bracht men haar naar de Opera voor een galaconcert waaraan Henri Vieuxtemps zijn medewerking verleende en dat opende met een wals “op het air van God save the Queen”.

Het begon allemaal aan de Zuidstatie waar de Koninklijke trein op 11 uur, met een uur vertraging, onder klokkengelui en kanongebulder, binnenstoomde.

Geestdriftig onthaal van de Queen, haar gemaal, Leopold I en Koningin Louise-Marie. Meer dan 100.000 mensen waren van buiten de stad op deze 16 September 1843 naar Gent gestroomd om de Koningin te zien. Vergeten wij niet dat zij toen nog niet de eerder zwaarlijvige dame was die de naam Victoria gewoonlijk bij ons oproept, maar een jong meisje van nauwelijks 24 jaar.

Aan de statie: de Gouverneur, de Burgemeester, de Bisschop, de Magistratuur, generaals, de wapengilden, de kamers van rhetorica, de pompiers, fanfares, kortom al wie een kostuum aan had met veel goud, rood of paars erop, of gewoon maar al diegenen die een vest hadden met koperen knoppen.

In de koninklijke koets, de 4 hoge gasten.

Ter intentie van onze lezeressen vermelden wij vlug dat de Queen een roze kleed droeg, een zwarte mantille en een violette hoed. Koningin Louise-Marie was getooid in een blauw kleed en droeg een strooien hoed met witte pluimen.

Aan het Gouvernementshotel een spandoek met de tekst “Philippina van Henegouwen 1343 - Victoria van Engeland 1843”.

Om kwart vóór 7 vertrok de Koningin terug naar Oostende waar zij inscheepte op haar yacht dat even buiten de territoriale wateren ging liggen: het protocol verbood immers dat de Queen de nacht niet zou doorbrengen op Britse bodem.

16 September 1863

Inhuldiging van de Frère Orbanlaan.

16 September 1864

Geboorte van Ferdinand Hardyns.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2001 - N° 4 - p. 242.

16 September 1872

Opening van de merkkelijk vergrote “Schieting”.

Deze schieting, ten behoeve van de “Garde-Civique”, werd in 1858 gebouwd naar plannen van Stadsingenieur Jan Hofman.

Ze werd voor het laatst gebruikt rond 1920 en werd definitief gesloten na het optrekken van de moderne schietstand aan de Sterre.

De gebouwen werden omgevormd tot een rij huizen (de huizekes van de schieting), nu ook al sinds lang verdwenen om de plaats te ruimen voor de Building Lieven Bauwens.

16 September 1948

Dood van Frédéric De Smet.

Deze talentvolle beeldhouwer-schilder werd hier geboren op 13 Maart 1876. Volgde teken- en schilderkunst aan onze Academie, St-Lucas en de Academie van Antwerpen.

Kunstorganisator en kunstkriticus verbonden aan “Gand Artistique”.

Hij was correstponderend lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en werd in 1920 Secretaris van de “Melomanen”.

16 September 1955

Dood van Jules Storme.

Hij werd geboren op 25 Juli 1887.

Promoveerde in 1910 tot Dr. in de Letteren en Wijsbegeerte, in 1914 tot Dr. in de Rechten. Hij studeerde aan de universiteiten van Leiden, Parijs, Oxford, Iena en Berlijn. In 1914 bekam hij een Prijs van de Vlaamse Academie voor zijn doctoraal proefschrift.

In 1919 begon zijn loopbaan als advocaat. Achtereenvolgens docent aan de Landbouwhogeschool in 1919, Docent aan de Universiteit in 1924, Buitengewoon Hoogleraar in 1935 en Gewoon Hoogleraar in 1936.

Gemeenteraadslid vanaf 1921, Schepen van 1934 tot 1943. Waarnemend Burgemeester van 1940 tot 1941.

In 1936 werd hij de eerste voorzitter van de “Algemene Katholieke Middenstandsbond van Gent.”

16 September 1976

Eerste steenlegging van het nieuw Bijlokehospitaal in de Neermeersen.

17 September 1322

Dood van Robrecht van Béthune, de 23e Graaf van Vlaanderen die regeerde van 1305 tot 1322.

Hij werd geboren te Béthune in 1247 als oudste zoon van Gwijde van Dampierre die hem reeds in 1299 de administratie toevertrouwde van het Graafschap.

Dat hij op de Gulden Sporenslag die heldhaftige “Leeuw van Vlaanderen” was is een fantasietje van Hendrik Conscience, want hij was toen, net zoals zijn vader, gevangen in Frankrijk, want het boterde niet tussen Philippe Le Bel en deze beide heren.

Philippe liet hem slechts toe bezit te nemen van het Grafelijk bewind, na hem het Vredesverdrag van Athis te laten ondertekenen hebben. De gemeenten weigerden evenwel dit verdrag, ook “Traité d’Inquité” genoemd te aangaan.

Robrecht stierf te Ieper waar hij begraven werd in de St-Martenskerk. Zijn graftombe werd vernield gedurende de Beeldenstorm.

Hij werd opgevolgd door zijn kleinzoon Lodewijk van Nevers.

17 September 1383

Frans Ackerman neemt Oudenaarde in.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2005 - N° 4 - p. 255-256.

17 September 1425

Dood van Bonne d’Artois, Comtesse de Nevers.

Was de 2e vrouw van Filips de Goede. Hij was met haar getrouwd op 30 November 1424.

Het was zijn tante. Zo als dat vroeger in die kringen gebruikelijk was, was dit een door politiek geïnspireerd huwelijk. Zij was de weduwe van zijn nonkel Philippe de Bourgogne, die sneuvelde in de Slag van Azincourt.

Nog geen jaar na haar huwelijk stierf zij.

17 September 1457

Geboorte van Lieven Huguenois.

Hij werd geboren in het St-Baafsdorp en vanaf zijn prille jeugd werd hij opgevoed in de Abdij.

Deze 61e Abt van de St-Baafsabdij werd verkozen tot Abt op de dag dat zijn

voorganger Egidius overleed. Keizer Karel hechtte zijn goedkeuring aan deze keus en verleende hem het volle recht om de wereldlijke goederen van de abdij te beheren.

Hij werd benoemd op het ogenblik dat het lichaam van zijn voorganger nog niet koud was. Men kan zich afvragen of daar nu werkelijk zo veel haast bij was. Men deed dit om de Paus te vlug af te zijn, want Leo X benoemde een knaap van nauwelijks 16 jaar uit Kamerijk tot nieuwe abt. Paus of geen Paus, bul of geen bul, zo iets nam men hier niet en het werd en het bleef Hughenois. Hij was een minnaar van Schone Kunsten en moedigde de glasschilderkunst aan. Hij liet verschillende glasramen maken voor kerken die onder de bescherming stonden van de Abdij.

Van hem is een zeer rijk versierde kazuifel bewaard gebleven die nu en dan nog eens te zien is op de een of andere tentoonstelling. Het is een toppunt van broderiekunst.

Zes verschillende delen stellen scènes voor uit het leven van de Maagd. Dit uniek stuk werd op een perfecte manier uitgevoerd naar tekeningen van Gerard Horenbaut. Karel van Mander weet ons te vertellen dat Hughenois verschillende schilderijen heeft laten maken door Horenbaut.

Er wordt ook al eens beweerd dat Hughenois aan hem de opdracht zou gegeven hebben om het fameus Panoramisch Zicht van 1534 te schilderen, maar dat is een pure hypothese die nooit kon bevestigd worden. Wel staat vast dat Horenbaut het portret geschilderd heeft van Hughenois.

Deze voorlaatste abt stierf in 1535 en werd begraven in de abdijkerk. Zijn graf werd later geschonden door de Spanjaarden die de grafsteen stalen om hem om te vormen tot een grafsteen voor een van de officieren van het kasteel.

Lieven Hughenois werd opgevolgd door Lucas Munich die aldus de laatste abt werd van de St-Baafsabdij.

17 September 1584

Gent moet zijn poorten openen voor de legers van Farnèse. Einde van het Calvinistisch Bewind.

17 September 1647

Philippe Wyckaert treedt in in de Orde der Dominicanen in het klooster van de Predikheren in de Onderbergen.

Had hij enkel dat gedaan, dan zou er geen reden geweest zijn om hem te vermelden, want in de loop der eeuwen zijn duizenden jongelingen ingetreden in de Orde der Dominicanen. Maar Philippe Wyckaert was een zeer ervaren

orgelist en bovendien, zoals men toen zei: “een musicien ende componist”. Hij moet deuntjes gecomponeerd hebben die zeer in de smaak van de bevolking vielen, want de Gentenaars zegden: “’t ghinck zeer geestich ende wel”. Wyckaert, ook gekend als Wicart, was vooral een beiaardspecialist.

In 1660 had Pieter Hemony hier een volledige nieuwe beiaard gemaakt. Toen de Schepenen de toren van het Belfort beklommen, vergezeld van de beiaardier Toussaint en de specialist Wyckaert, bleek dat Toussaint slechts 16 klokken gebruikte voor de liedjes die hij speelde. Dat vonden de Schepenen toch wel een beetje mager voor hun nieuwe beiaard van 40 klokken. Wyckaert aanvaardde de opdracht liedjes te componeren waarbij alle klokken betrokken worden. En weldra vielen er over de Gentse daken de tonen van Wyckaert’s deuntjes “Cecilia” en “Jeruzalem ghy schoone stadt”.

Maar het waren niet allemaal religieuze werken, want naast zijn “Maria schoon” liet Wyckaert ook een “Belle bergère champestre” over Gent klinken. Pater Wyckaert die zich bewust was van zijn kunde vond dat de Schepenen een beetje te veel op hun porte-monnaie bleven zitten als het er op aan kwam zijn kunstgewrochten te honoreren. Hij richtte bijgevolg een verzoekschrift tot onze edielen waarin wij o.m. het volgende kunnen lezen: “ne maer om dies wille dat sulck niet en es ghedaen sonder eenen grooten arbeydt, moeilyckheit ende studie van den suppliant om de liedekens te componeren” en nog “soo keert hem den Suppliant tot U.ed. Heer Schepenen, belieft ghedient te syn van den voorseyden Suppliant een liberaele vereeringhe ofte recompensie te gheven voor de schoone inventie, voor den ghedaenen arbeydt, sorghe ende studie, noch bereydt wesende neerstelick te continueeren in den dienst van U.ed.”.

Zijn verzoekschrift zal waarschijnlijk wel iets uitgehaald hebben, want hij gaf later een boek uit met liedekens, opgedragen aan de Schepenen van de Keure. Pater Wyckaert was niet alleen een componist, maar ook een uitmuntende orgelist en zelfs orgelbouwer.

Hij liet 2 manuscripten na: “Tractatus de Campanis et campanilibus” en “De directions horlogii publici et ejusque tintinabulorum”.

Hij stierf op 22 Februari 1694.

17 September 1804

Geboorte te Dendermonde van Prudens Van Duyse.

Hij begon zijn studies in de Rechten aan de Universiteit van Leuven - en na een tijdje doorgebracht te heben in Holland - beëindigde hij zijn studies in de Wijsbegeerte in Gent in 1832.

Zijn studies vorderden maar traag omdat hij te veel in beslag genomen werd

door zijn dichterlijk werk en zijn liefde voor de muziek en de schilderkunst. Hij verwierf trouwens zijn grootste bekendheid als dichter, en zoals anderen proza schreven, schreef hij verzen. Hij maakte overigens een geslaagd zelfportret onder de vorm van een potloodtekening.

In 1836 komt hij zich definitief in Gent vestigen waar hij aan het Atheneum de Vlaamse Letterkunde onderwijst.

Nauwelijks 2 jaar later wordt hij onze Stadsarchivaris en hij zou dit gedurende 21 jaren blijven, tot aan zijn dood.

Hij was een trouwe medewerker van tal van letterkundige tijdschriften. Hij schreef ook geschiedkundige verhandelingen, waaronder een zeer verdienstelijke “Inventaire des Chartres de la ville de Gand”. Samen met o.a. Ledeganck en Snellaert stichtte hij de “Maetschappij voor Vlaemsche Letteroefening” die beter bekend zou worden onder haar kenspreuk “De Tael is gansch het Volk”. Deze spreuk is trouwens afkomstig uit een van zijn gedichten en zijn liefde voor de Vlaamse zaak wordt duidelijk geïllustreerd door het feit dat, toen hij in 1842 in het huwelijk trad, hij deze spreuk liet graveren in zijn trouwring.

In 1844 stichtte hij “Het Vlaamsch-Duitsch Zangverbond” en vanaf 1849 was hij de actieve medewerker van de “Nederlandsche Tael- en Letterkundige Congressen”.

Verder was hij nog lid van de “Société des Beaux-Arts” van de “Commissie van Monumenten en Stadsgezichten” en van de “Académie Royale de Belgique”.

Buiten 2 dochters, produceerde hij ook nog 3 bekende zonen: de musicoloog Florimond, de geschiedkundige Hermann en de oogarts Daniël.

Prudens van Duyse stierf in Gent op 13 November 1859, 55 jaar oud. Hij werd

Prudens Van Duyse 1804 - 1859

begraven bij zijn vrienden op het Campo Santo. Dendermonde richtte voor hem een standbeeld op, Aloïs De Beule maakte van hem het borstbeeld dat zich bevindt in de Vlaamse Academie en wij hebben natuurlijk ook nog het “Van Duyseplein”.

17 September 1915

Geboorte van Gus Lajoie. Cabaretier en poppenspeler, een van die typische Gentse figuren.

Zijn ware naam was Neiryneck, maar zijn bijnaam was niet slecht gekozen, want hij heeft veel vreugde gebracht. Gedurende de Gentse Feesten hebben velen op het Koerke van Alyns zich slap gelachen met zijn optredens. En als een van de acteurs van het “Spelleke van Alyns” heeft hij duizenden kinderen onvergetelijke uren bezorgd. Hij stierf op 31 Oktober 2003.

Gus Lajoie 1915 - 2003

17 September 1939

Dood van Gustaaf Eylenbosch.

Hij werd geboren op 10 December 1856.

Samen met Arthur Verhaegen stichtte hij het dagblad “Het Volk”. De eerste nummers van dit blad werden trouwens in zijn huis gedrukt.

Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 1995 - N° 2 - p. 63.

17 September 1964

Dood van Jean Ray.

Zie het boek “Dat was een tijd” John Flanders - pp. 5-10.

Nog enkele exemplaren van dit boek zijn verkrijgbaar in het Documentatiecentrum.

18 September 1426

Dood van Hubert Van Eyck, samen met zijn broer Jan, de auteur van het wereldberoemd en ongeëvenaard Lam Godsretabel.

Van de origine van beide broers is niet zo veel bekend. Er wordt aangenomen dat ze afkomstig waren van Maaseik. Een feit is dat ze vertrouwd waren met het Limburgs dialect. Grappig en vermeldenswaard is dat de gebroeders Van Eyck geen geboren Limburgers waren, maar geboren Luikenaars; in die tijd lag Maaseik immers in het Prinsbisdom Luik.

Hubert werkte een tijdje in Holland waar hij o.m. opdrachten uitvoerde voor de regerende vorst Willem IV van Beieren. Na de dood van deze mecenas komt hij zich in Gent vestigen. Wij zijn dan in 1419. In opdracht van Schepen Jos Vydt begint hij het jaar nadien met de vervaardiging van het Lam Godsretabel. Hij had er 6 jaar aan gewerkt toen hij vrij onverwacht stierf. Het onafgewerkt retabel bleef er 3 jaar staan, waarna zijn veel jongere broer Jan de taak voortzette en er nog 3 jaar zou overdoen om het werk af te maken.

Welk deel van het Lam Gods werd nu geschilderd door Hubert en welk deel door Jan? Vraag het ons niet, want wij weten het niet. En geloof ook al die specialisten niet die beweren dat zij het wèl weten en die elkaar tegenspreken. Die geleerden die u met een ernstig gezicht komen uitleggen dat het onderste deel van de panelen van Adam en Eva geschilderd werden door Jan en het bovenste gedeelte door Hubert.

Hubert werd begraven in de kapel van de crypte, juist onder de Vydtkapel. Op zijn grafzerk stond een gedicht gebeiteld dat aldus begon: “Spieghelt u aan my die op my treden, Ick was als ghy, nu benc beneden...”.

In 1533 werd dit deel van de kerk afgebroken om een nieuwe beuk te bouwen. Men verspreidde de gebeenten die zich daar bevonden. Enkel de rechter armpijp van Hubert, die ooit de hand ondersteund had die het magisch penseel hanteerde, werd bewaard en tentoongesteld op het kerkhof, maar 30 jaar later was ze al verdwenen.

in 1599 verzocht de Kerkfabriek de rechthebbende families de oude grafzerken weg te nemen. Aangezien de Van Eycks geen familie meer hadden in Gent, onderging de grafzerk van Hubert het lot van zoveel anderen: hij werd gebruikt als funderingsmateriaal.

Toen men in 1892 werken verichtte aan een zijportaal van de kathedraal, kwam hij weer te voorschijn. Hij is nu nog te zien in het Museum van Stenen Voorwerpen in de gewezen St-Baafsabdij.

18 September 1668

De nieuwe Gouverneur-generaal Inigo de Velasco komt te Gent aan met de bargie van Brugge.

19 September 1584

De Zusters van Galilee komen terug in hun klooster.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2007 - N° 1 - p. 45.

19 September 1887

Plechtige inhaling van de musici Pieter Heckers en Paul Lebrun, respectievelijk 1e en 2e Prijs van Rome.

19 September 1902

Dood te Spa van Marie-Henriette, de vrouw van Leopold II.
Zij was de kleindochter van Keizer Leopold II van Duitsland.
Ze werd geboren te Budapest op 23 Augustus 1836.
Op 22 Augustus 1853 (één dag voor ze 17 jaar werd) trouwde ze met de 18-jarige Leopold II.
In Gent hebben wij natuurlijk het Maria-Hendrikaplein.

Hugo Collumbien

DE UITSLAG VAN DE QUIZ 2007

Ik hoop dat u in navolging van de “*bollekenstrui*” van de Tour de France ook geen uitslag hebt gekregen van de race naar de antwoorden van onze “*kwies*”. Ik hoop dat de zoektocht naar het Gentse patrimonium een rijke ervaring is geweest. Hierna de antwoorden op de vragen:

- 1) Karel Van Belle, PIRON P., De Belgische beeldende kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw, dl. II (L-Z), Brussel 2000, blz. 1332; ill. 1 Moeder en kind, Privaatbezit.

- 2) Kopelis Simelovitz, Kunst en Kennis Jubeluitgave 1895-1952, Gent 1952, blz. 99, ill. 2 Russische boer, Bewaarplaats onbekend.
- 3) Hans Mont (Jan de Mont), Cat. tent. Fiamminghi à Roma 1508-1608 Kunstenaars uit de Nederlanden en het prinsdom Luik tijdens de renaissance, Brussel Paleis voor Schone Kunsten 24-2/21-5-1995; blz. 259-260, ill. 3 Vijf stappende figuren, Privaatbezit.
- 4) Suzanne Horenbout; S.E. JAMES - J.S. FRANCO, Susanna Horenbout, Levina Teerlinc and the Mask of Royalty, in: Jaarboek Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen 2000, blz. 91-125; ill. 4 Portret van Janne Seymour, Courtesy of Sudeley Castle.
- 5) Lieven de Key; VAN OVERSTRAETEN J., Gids voor Nederland, Gids voor de Benelux, Antwerpen 1959, blz. 530, ill. 5 Haarlem, Vleeshal.
- 6) Jan van der Asselt; J. DE CUYPER, De gravenkapel van Kortrijk, Opbouw (ca. 1370-1374) en herstel na de ramp van 1382, in: De Leiegouw, IV, 1962, ill. 6 (kopie door C. Tulpinck naar de verloren geraakte) Muurschildering met het portret van graaf Boudewijn IX, eertijds Kortrijk, O.L.-Vrouwkerk.
- 7) Nicolaas De Liemaekere, alias Roose; J.P. De Bruyn, De schilderkunst van de 15de eeuw, tot de 17de eeuw, in: Gent 1000 jaar Kunst en Cultuur, dl. I, (Muur-) Schilderkunst, Tekenkunst, Graveerkunst, Beeldhouwkunst, Gent Museum voor Schone Kunsten 1-7/14-9-1975, blz. 151-152; ill. 7 De Kroning van de H. Maagd, Gent, Museum voor Schone Kunsten.
- 8) Prosper De Troyer, Catalogus retrospectieve tentoonstelling Prosper De Troyer 80 jaar, Cultureel centrum Mechelen, 1961; ill. 8 De kruisdrager, Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten.
- 9) Juliaan de Vriendt, M. DE VROEDE, Juliaan De Vriendt in de politiek en de Vlaamse beweging 1889-1900, 1960; ill. 9, Gulden Sporenslag (muurschildering), Brugge, Stadhuis.
- 10) Leopold Lerclercq, J. HOET (red.), Catalogus van de collectie 1988, Museum van Hedendaagse Kunst Gent, Gent, 1989, blz. 119; ill. 10 Schilderij-Collage 1972, Bewaarplaats onbekend.

- 11) Jacques François Delyen (Desleyens, Delyen, De Lyn,...); G. DE WAL-LENS, Les deux morceaux de réception de Jacques-François Deleyn (Gand 1684 - Paris 1761) étude matérielle, historique et stylistique, in: La Revue des Archéologiques et Histoires d'Art de Louvain, Louvain-la-Neuve 1996; ill. 11, Portret van Nicolas Bertin, Versailles, Musée National du Château et des Trianons.
- 12) Simon Bening, SMEYERS M., Vlaamse miniaturen van de 8ste tot midden van de 16de eeuw De middeleeuwse wereld op perkament, Leuven 1998, 429-432; St.-Jan op Patmos, Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, Hennessy-getijdenboek.

Met de gevraagde letterkens kon je dan ook de naam vormen van een interessante kunstenaar **LUCAS DE HEERE**, wiens schilderkunst nog steeds niet uitvoerig bestudeerd is geworden.

Deze quiz bracht ons bij dat de Gentse schildersschool nog steeds zeer slecht gekend is.

Tijdens het opstellen van deze puzzel viel het ons op dat naast de gevraagde kunstenaar talrijke Gentse artiesten gevierde personen waren in het buitenland. Daar waar andere Vlaamse steden hun middeleeuws patrimonium en kunstgewrochten uit de nieuwe tijd al uitvoerig bestudeerd hebben en er talrijke tentoonstellingen aan gewijd hebben, zijn de Gentse kunstenaars, o.a. hofschilders aan Engelse, Franse, Oostenrijkse en Italiaanse vorsten, bijna onbekend gebleven. Hopelijk komt hierin verandering met de heropening van het Gents Museum voor Schone Kunsten. Met deze hoop willen we graag nog Lucas de Heeres spreuk meegeven, door: "*Schade leer U*".

De plastische master in quiz

ENKELE WOORDJES COMMENTAAR

Onze Quizmaster is er dan toch weer in geslaagd het zo aartsmoeilijk te maken dat slechts een paar superbegaafden er in geslaagd zijn de oplossing te vinden. Wij ontvingen slechts 4 antwoorden, waaronder 2 correcte en 2 met 1 foutje.

In principe dus oplosbaar, maar dat zal wel een flauwe troost zijn voor de vele wanhopige onbekenden die wegens de stress een deel van hun nachtrust kwijt-

gespeeld hebben.

In orde van aankomst noteerden wij:

- De heer Arthur De Decker die in plaats van Van der Asselt opteerde voor Melchior Broederlam.
- De heer Erik Dekeyser die struikelde over Suzanne Horenbaut en Livina Teerlinc invulde.
- Mevrouw Paula D'haen: volledig correct.
- Mevrouw Rachel Vanderhaegen-Vandenbossche: volledig correct.

Conclusie: de heren hebben, gezien de moeilijkheidsgraad uitstekend gepresteerd, maar hebben het onderspit moeten delven tegen de dames die het er schitterend van afgebracht hebben, zij het dan ook dat geen van beiden geloofden in de goede oplossing.

Enkele reacties van de deelnemers:

De heer De Decker: 't was in ieder geval weer leerrijk. Lucas de Heere vergelijken met Leonardo da Vinci (1452-1519) lijkt mij wel ietwat overdreven. Deze was namelijk ook architect, sterrenkundige, natuurkundige, scheikundige, componist en dus heel wat meer uomo universalis en genie dan onze Lucas.

De heer Dekeyser: Ik geef mij over. Ik stop met zoeken want ik geraak er niet meer wijs uit. Toch laat ik niet na de resultaten van vele uren (dagen) opzoekingswerk te melden. Volgens mij zaten er (zonder opzet van de quizmaster) enige addertjes in het gras. (Nota van de Redactie: Deze "overbeleefdheid" van de heer Dekeyser siert hem, maar wij zijn evenwel de mening toegedaan dat, indien er addertjes in het gras zaten, zij er met een sadistisch plezier ingestoken werden door de Quizmaster).

Mevrouw D'haen: Door een sterfgeval in de familie kon ik mij op uw puzzel niet goed concentreren. Ik stuur u toch mijn onvolmaakt resultaat. Dit omdat ik vrees dat u, door te weining inzendingen ontmoedigd zou geraken en wij toekomstige jaar geen quiz zouden krijgen. Dit ware spijtig, want ik doe dit graag en vind het interessant.

Mevrouw Vanderhaegen- Vandenbossche: Ik heb talrijke dagen doorgebracht in diverse bibliotheken om de oplossing van de quiz te vinden, maar nu stop ik ermee. Ik kijk uit op de vragen van volgend jaar.

‘T GENTSCH SPANT DE KRUUNE, UUK IN DE VOLKSLIEDSES!

“‘k Zoe nie gere trèwe, vivat de liberteit!”

Iedereen kent waarschijnlijk wel het refrein van het Gents volksliedje:

“‘k Zoe nie gere trèwe, vivat de liberteit

Want kloas zoe moete komen en doarvan ben kik benijt!”

Het wordt vaak gezongen in Gentse pot-pourri’s maar wie kent daar eigenlijk de volledige tekst nog van? Laatst zat ik weer eens te neuzen in mijn Gents liederenbundels toen mij dit lied onder ogen kwam. Ik vond de Sinterklaasperiode het moment bij uitstek om de totaal in vergetelheid geraakte strofen terug op te diepen. Vandaar...

De teksten zijn handgeschreven met de pen en staan genoteerd in een oud kladschriftje ‘*Cahier de Brouillon - 100 pages*’. Het 40 pp. tellend werkje is afkomstig uit het familiearchief van dhr. Guy De Martelaere uit De Pinte. De liederen uit de eerste helft van de 20e eeuw, zijn woordelijk genoteerd door zijn moeder Mariette De Wulf uit de mond van haar broer Jules. Ze zitten in mijn liederenverzameling onder: “*Liedses van nonkel Jules*”.

Wij wensen u veel leesgenot.

Eddy Levis

‘k Zoe nie gere trèwe, vivat de liberteit!

1. Zie vrienden, ik goa hulder wa verkonde
Zijde getrèwd, ge zijt uuk gebonde
Op kloasdag moede tegen uw kinders kijve
‘k Spreek van ondervindinge, ‘k hè der vijfve.
Zie vriende, ge moet mij goe verstoan:
Veur mij moe kloasdag nie bestoan.

Refrein

Ja..., ja..., ja..., ja!

‘k Zoe nie gere trèwe, vivat de liberteit.

Want kloas zoe moete komen en doarvan ben kik benijt ⁽¹⁾

2. Ik ginge kloas goan spreke mee mijn vrèwe.

We woare zwart en blèw van de grute kèwe.
't Was achten ier dan wij uit ons huizeke geroakte.
De kinders moeste toch iest goan sloape.
En 't sloeg jij twoalve, slag op slag
Ier da kik in mijn bedde lag.

3. 't Was nog moar vijfve van de morgge
Of Jantse kwam al uit zijn bedde gekrope.
Hij moakte wakker guul de bende.
Ze kwame den trap af in ulder hende.
En 't was nu toch nie aan te doen,
'k Moest uit mijn bedde veur diene kapoen.

4. 'k Zei: "goade gulder goan goane?!"⁽²⁾
Ze zaten aan toafel in ulder vliegende voane.
Jantse zat een sooklasigaarke te ruke.
'k Hoa hem uuk een geweerke moete kupe.
"En 'k goa ne kier schiete", zei diene schavuit.
En hij schoot flak mijn ruiten uit!

5. 'Kochte veur mijnen Dok⁽³⁾ een kerre
En hij reed er mee een kind omverre.
Was mij dat een spel mee al die wijve.
Die doarveure tege mij begoste te kijve.
En 't was de zeune van Mie Smeer-op
En hij hoa drei goaten in zijne kop.

6. 'Kochte veur mijn Mietsen een pupke.
Die schriemdege oas ge't gaf een duwke.
Ze begosten der mee te tsokeleure⁽⁴⁾
't IJzerdroadse schoot er deure.
En 't was nog moar nen dag in huis.
Of 't hoa den afgank en 't scheet gruis.

7. 'k Hoa tons nog veur mijn Lieske
Een duske mee een kaffeesservieske.
Pier en Jan begoste te vechte.
'k Zei: "Wa goade gulder doar uitrechte"⁽⁵⁾
En 't woord was nog moar uit mijne mond
Of 'kaffeesservieske lagt op de grond.

8. Kloas es weeral vergete⁽⁶⁾
 En z'hèn all' moal ulder spekeloasen⁽⁷⁾ opg'ete.
 Moar wilde gulder nu ne kier wa wete?
 Z'hoan doarveuren op de pot geschete
 En Jantsen hoat er niet op gelet
 En hij hoa de pispot op Mie heur huufd gezet!

Noten

- (1) **Goade gulder goan goane:** aansporing tot spoed: A.N. willen jullie wel eens voortmaken!
- (2) **Kloas moe kome:** in verwachting zijn. De titel van het lied is dus als volgt te begrijpen: Ik zou niet graag trouwen. Leve de vrijheid want ik zou in verwachting kunnen raken en daar ben ik bang voor.
- (3) **Dok:** koosnaam voor Docus > Dominicus > Latijn: *'de Heer toebehorend'* of *'op de dag des Here geboren'*. Naam van de stichter van de Dominicanenorde (1170-1221). Ook kennen we *'Dokske de Stek'*, de bode van de gemeente van de Mude uit *'Cies Slameur'* het volkstoneelstuk van H. Van Seymortier en Hernri Van Daele.
- (4) **Tsokeleure, tsokkeleure, tsakeleure:** > Frans: *'jongler'*, wild spelen of ook: honden en katten bij de oren of poten trekken en min of meer ruw behandelen. Zo lezen we in een almanak uit 1874 nog:

*"Toen men van vechten moe,
 Zich neder valle liet, sprak 't Jaak weer zacht hen toe,
 Wat ligde daer menheers, alzoo te tjakeleuren?"*

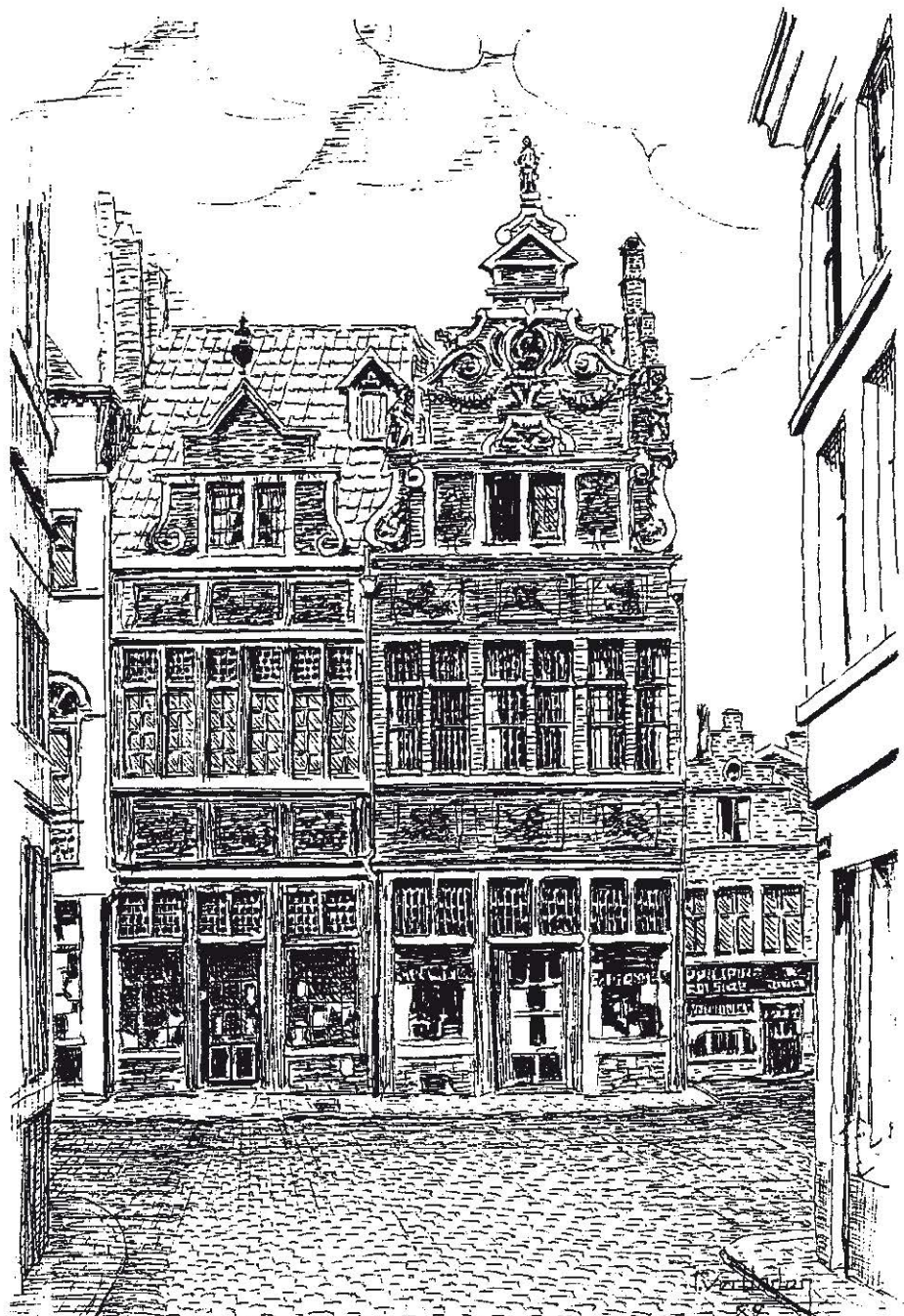
- (5) **uitrechte:** uitsteken, uitrichten: wat gaan jullie daar doen?
- (6) **Kloas es weeral vergete:** het sinterklaasfeest is weeral voorbij.
- (7) **spekeloase, speculatie:** hard en plat gebak gemaakt van bloem, suiker, boter, kaneel, etc... gevormd in een speculaasplank. Meestal stellen zij mannetjes, vrouwtjes, bultenaars en in den beginne vooral bisschoppen voor.

Assimilatie was een van de vele middelen om het heidendom uit te roeien. Zo heeft de christelijke geestelijkheid tal van profane gebruiken ingepikt en een katholieke betekenis gegeven. Zo werd Nicolaas, bisschop van Myra, in de plaats gesteld van Wodan. Bij het feest van Wodan werden koeken gebakken die de beeltenis voorstelden van de Noorse God. De christenen vervingen zijn afbeelding door die van bisschop Nikolaas. In het oude kerklitje was de titel van bisschop ten andere *'speculatus'*, waarna de naam overging op het gebak zelf.

Zo kennen we ook nog *'speculoasegoed'* (gebak van speculaas), en *'kloasman, speculoaseman'* of *'peet'*: koek in de vorm van een man of Sinterklaas, *'speculoasewijf'*: vrouw of leurster die speculaas verkoopt. Ook koek in de vorm van een vrouw.

Nota van de Redactie

In aansluiting met dit artikel, vergelijk de tekst die verschenen is in "Ghendtsche Tydinghen" - 1990 - N° 2 - pp. 97-99.

Gent. De Leven Werken van Barmhartigheid. * De Fluïtspeler

Richard Verlinden

BIBLIOGRAFIE

In ons Septembernummer meldden wij de nakende verschijning van het boek van Marcel De Bleecker **“Hoor! De Muzikanten!”**

Het is nu verschenen. Het gaat over de muziekmaatschappijen die in de 18e tot 20e eeuw in Oost-Vlaanderen bestaan of bestaan hebben. Het kan beschouwd worden als een encyclopedie in deze materie. Het gaat niet alleen over fanfares, harmonieën, brass-bands, maar ook symfonie-orkesten, zangverenigingen, in een woord: over alles wat met muziek te maken heeft.

Het is de vrucht van veel jaren intensief opzoekingswerk. Het is met ontzag dat wij opkijken naar de vele duizenden uren die de samenstelling van dit boek zullen geveerd hebben.

Het is slechts hier en daar, waar de nog beschikbare inlichtingen schaars waren dat de tekst enkele regels bevat. Anderzijds zijn er maatschappijen die meer dan een bladzijde in beslag nemen.

De op heden alle beschikbare gegevens zijn in dit boek verwerkt.

Om u een idee te geven van de omvang: voor Gent alleen al worden 223 maatschappijen besproken. Verder de maatschappijen in 202 Oostvlaamse gemeenten.

Het boek bevat 200 foto's en andere afbeeldingen. Het eindigt met een alfabetische lijst van 2.300 (!) dirigenten en een overzicht van de Provinciale Tournooien met de klassering van 1946 tot 2007.

Eén anomalie: de bladzijden van dit boek zijn niet genummerd, maar laat dat vooral geen reden zijn om u dit kostbaar boek niet aan te schaffen. Het zelf nummeren is rap gedaan, wij hebben 289 bladzijden geteld.

Het boek heeft een formaat van 20,5 x 29 cm. en om u een idee te geven van de omvang van dit boek, houd er rekening mee dat het eerder kleine druk is.

Op dergelijke boeken kan men geen prijs plakken. Om het even welke prijs zou te weinig zijn. De prijs van 25 Euro kan dus beschouwd worden als behorend tot de sector van de filantropie. Wanneer men het thuis besteld wilt, per kilopost betaalt u 30 Euro.

Verdere inlichtingen te bekomen bij de auteur: Maurice Verdoncklaan 40 te 9050 Gentbrugge. Tel. 09 230 80 27.

“150 jaar Sint-Annakerk Gent” is een gedenkboek. Er wordt in teruggeblikt op de 150-jarige geschiedenis van deze kerk.

Een hele reeks medewerkers behandelen diverse onderwerpen, zoals de historie van het gebouw, de architectuur en de discussies daarrond, de orgels, de

glasramen, de muurschilderingen, enz.

Er wordt ruim aandacht besteed aan de mogelijke toekomst van dit gebouw, een probleem dat zich trouwens stelt voor meerdere kerkgebouwen.

Het was een goed idee de Sint-Annakerk, een van die ankermonumenten van Gent, terug eens in de schijnwerper te plaatsen.

Het boek heeft een formaat van grosso modo 16,5 x 24 cm., het telt 202 bladzijden, bevat een 30-tal zwart-wit foto's en eindigt met een fotobijlage van het interieur bestaande uit 40 kleurenfoto's, die spijtig genoeg niet ondertiteld zijn.

Dit boek kan besteld worden door 15 euro over te schrijven op Rekening N° 001-0577110-36 van Vande Loock-Ingelgom. Wie het thuisbesteld wenst schrijft 17 euro over. Bijkomende inlichtingen kunnen bekomen worden bij de heer Lieven Ascoop, voorzitter van de Kerkfabriek - Clarissenstraat 23. Tel. 09 224 15 86.

In alle opzichten een schitterend boek is **“De Oude Abdij van Drongen”** dat uitgegeven werd door de “VZW De Oude Abdij van Drongen” in samenwerking met het KADOC Leuven.

Het vertelt de 11 eeuwen geschiedenis van deze oude abdij en bestaat uit 5 delen.

Deel 1: De religieuze gemeenschap in de middeleeuwen - ca. 915 - ca. 1580.

Deel 2: Reformatorische troebelen en katholieke herleving - 1566-1797.

Deel 3: De “rijkdom” der kanunniken - ca. 915 - 1797.

Deel 4: Gesecculariseerd: van fiere abdij tot grauw fabrieksgebouw - 1796 - 1837.

Deel 5: Jezüietenhuis vanaf 1837.

Het is een kanjer van een boek geworden, groot formaat: 22 x 28 cm., niet minder dan 525 bladzijden, zeer rijkelijk en prachtig geïllustreerd (practisch een afbeelding per bladzijde). Wat kan er nog meer verteld worden over deze oude abdij na de publicatie van dit document?

Alleen te koop in de oude Abdij van Drongen: Tel. 09 226 52 26.

Prijs: 55 Euro (2.229 fr.). Duur? In feite niet voor wat het is. Wanneer men u zou vragen de prijs te schatten van dit boek, zou u waarschijnlijk een hoger bedrag vermelden. De prijs van dergelijke boeken is niet “commercieel”.

Van de Gentse historica Denise De Weerdt verscheen het boek **“Mijn Waarheid - Herinneringen aan een Gentse jeugd”**.

Het omvat de periode 1930-1958.

Afkomstig uit een socialistisch arbeidersmilieu uit de Bloemekenswijk kunnen wij haar volgen vanaf haar kleuterjaren en later, studies aan het Lyceum

en de Universiteit.

Het is vlot geschreven en leest als een roman, maar is veel boeiender, iets wat vaak het geval is met biografieën.

Het heeft geen zin de inhoud te willen resumeren, u moet het boek lezen en Gentenaars zullen er alleszins veel plezier aan beleven. Het bevat bovendien meer dan 60 foto's.

Het boek heeft een formaat van 17 x 23 cm. en telt 199 bladzijden.

Het kost 15 Euro en is uitsluitend te bekomen bij het AMSAB - Bagattenstraat 174.

Bij de "Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie" verscheen "**Archeologisch onderzoek in Gent - 1999-2006**".

Het is een uitgebreid verslag van het onderzoek dat in deze periode verricht werd op 58 verschillende locaties, wat meteen een bewijs is dat de zeer grote activiteit van deze vereniging te weinig bekend is.

Bij ieder onderwerp staat een plan en wordt het geïllustreerd met verscheidene kleurenfoto's. Een belangrijke aanvulling voor de geschiedenis van onze stad.

Verzorgd gedrukt. Formaat: 21 x 30 cm. - 195 bladzijden.

Verdere inlichtingen te bekomen bij deze vereniging: De Zwarte Doos - Dulle Grietstraat 12 te 9050 Gentbrugge. Tel. 09 266 57 60.

Het "**Jaarboek XLIV 2007**" van "De Oost-Oudburg" is terug een volumineus exemplaar geworden. Gebruikelijk formaat met 344 bladzijden.

Wegens het feit dat deze Heemkundige Kring 45 jaar bestaat, wijdt Roger Poelman een uitgebreid en goed gedocumenteerd artikel aan de historiek van deze vereniging (78 blz.)

Een ander artikel dat onze lezers kan interesseren is van de hand van André Coene: "Tijdens de scharnierjaren 1976-1977 kantelde het denken over en de praktijk van de Stedenbouw. De case Gent."

Een ander Gents onderwerp: "Nothing succeeds like success". Het levensverhaal van Leo Baekeland, de uitvinder van het bakeliet".

Ook nog: "Naar het Gents stadscentrum via Sint-Baafsdorp of Dampoort" van Luc Devriese. Van dezelfde auteur: "Heilig Kerstparochie en Sint-Baafsdorp". Verder nog verschillende artikels over onderwerpen die behoren tot het werkgebied van deze Kring.

Leden van "De Oost-Oudburg" ontvangen het boek gratis. Niet-leden betalen 12,50 euro (de prijs van het lidgeld). Per post bezorgd schrijft men 16 euro over op de rekening van deze Kring: 000-0445972-63.

Bij Lannoo verscheen **“De Onbereikbare Binnenkant van het Verleden. Over de encenering van het culturele erfgoed.”**

Wij vrezen dat de doorsnee-heemkundigen daar weinig zullen aan hebben. Wanneer men al een hele tijd aan het lezen is, kan men zich nog altijd afvragen. “Waarover heeft men het nu eigenlijk?” Er komen veel vreemde woorden en te geleerde uitdrukkingen in voor. Wat bedoelt men met “Identiteit binnen de postmoderne conditie”, “De kleine sociologie van de nostalgie”, “De conceptuele structuren van tijdperken”, “een anti-essentialistische visie”, “reflectieve erfgoederenenceneringen”?

Voor deze die niet vervaard zijn om te worstelen met abstracte begrippen.

Formaat: 17 x 24 cm. - 206 bladzijden. Prijs: 24,95 euro (1.006 fr.)

Te koop in de handel en in het “Huis van Alijn”.

Verschenen bij de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent: **“Verhandelingen XXXI. Gent 2007. Tussen Gavere en Cadzand. De Gentse stadsfinanciën op het einde van de middeleeuwen (1460-1495)”**.

Het vertrouwd formaat, 344 bladzijden. Prijs voor niet-leden van deze Maatschappij: 21,25 euro. De leden (lidgeld 18,75 euro) ontvangen het gratis.

Verdere inlichtingen te bekomen bij Prof. Marc Boone - Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis - Universiteit Blandijnberg 2 te 9000 Gent.

Aanwezig in het D.C. maar niet te koop is het **Jubileumboek van de “Koninklijke Gentse Kapperskring”** uitgegeven in 1993 toen deze Kring zijn 100-jarig bestaan vierde.

Een boekje van 111 blz. met de historiek van het beroep.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

De volgende vraag komt van **Faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Vakgroep Nieuwste Geschiedenis**.

Betreft: pauselijke Zouaven uit België (1860-1870)

In het kader van een onderzoek naar religie, manbeelden en nationale identiteit aan de Vakgroep Nieuwste Geschiedenis van de Universiteit Gent zijn wij op zoek naar brieven, dagboeken en andere ego-documenten van pauselijke Zouaven uit België uit de periode 1860-1870. Zulke documenten zijn al uitgegeven in verschillende lokale tijdschriften of in andere bronnenpublicaties, maar het gaat daarbij hoogstens om (een beperkt aantal brieven van) +/- 50 van de ongeveer 1600 Belgische Zouaven.

We zijn ervan overtuigd dat er nog een schat aan niet ontsloten materiaal van Zouaven aanwezig is in lokale en persoonlijke archieven. Om dat materiaal systematisch te verzamelen en te ontsluiten voor verder onderzoek willen wij een beroep doen op de expertise van de vele genealogische, heem- en geschiedkundige verenigingen die ons land rijk is. Wij zijn er immers van overtuigd dat er niemand beter op de hoogte kan zijn van wat voor schatten er nog zitten in parochie-, school-, gemeente- of privéarchieven dan uw leden.

Wij zouden u zeer erkentelijk zijn als u onze vragen doorspeelt aan uw leden en nog meer als u of een van hen ons kan verderhelpen. Heemkunde Vlaanderen vzw heeft zijn medewerking toegezegd en hoopt op de massale medewerking van de heemkundige kringen.

Het spreekt voor zich dat wie materiaal aanreikt *expressis verbis* vermeld zal worden in onze publicaties over dit onderwerp. Mogen wij u ook vragen - voor het geval we tijdens onze voorbereidende bibliografische zoektocht zaken over het hoofd hebben gezien - ons de publicaties te signaleren die door uw vereniging (in boekvorm dan wel in uw tijdschrift) uitgegeven zijn en die gebaseerd zijn op ego-documenten van Belgische Zouaven.

Antwoord van de heer **Erik Dekeyser** op de vraag van de heer **André De Schepper** (G.T. 2007 - N° 2 - pp. 122)

Voor wat de vraag van de heer André De Schepper betreft:

Enige weken vóór het overlijden van mijn vader André Dekeyser (1909-1990)

publiceerde hij zijn herinneringen aan en bedenkingen bij een leven van tachtig jaar. Het is een (getypt) boek geworden van 224 blz. Daarin staat ook een hoofdstuk over zijn schooltijd in St.-Amand tot 1927.

Daarin schrijft hij: Het instituut St.-Amand was wel een eigen lied rijk. Slechts enkele zinnen ervan herinner ik me nog:

“Comme les vieux qui marchaient dans...

...formidable et charmant

...

Voici les fils de la grande famille de Saint-Amand, de Saint-Amand.

...

Jeunes et vieux, trempons nos âmes

Soyons des Chrétiens vraiment” (bis en slot).

In deze tekst herken ik niets van wat de heer De Schepper schrijft. Mogelijk bezat Saint-Amand een tweede lied.

Mevrouw **Dina-Carels-Haes** is op zoek naar fotografisch materiaal in verband met

1° de houten noodwoningen (in de wandeling brakskes - barakken genoemd) in de Mimosastraat, Dahliastraat, Francisco Ferrerlaan; opgetrokken in de nasleep van WO I en afgebroken eind jaren 1960.

2° de schuilloopgracht (in de volksmond “abri” genaamd) in gebruik genomen juli 1944, eertijds gelegen in de Mimosastraat op de hoek met de Grensstraat: opgetrokken als schuilplaats tegen luchtaanvallen.

Uiteraard tegen vergoeding - en indien men het materiaal niet kwijt wil - een verzoek tot fotokopiëren.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van de heer **P. Dhanens** ontvingen wij volgend schrijven:

In Uw interessant tijdschrift heeft U verschillende malen artikels gepubliceerd over Farman en andere luchtvaartgebeuren in het Gentse. Ik dank U ook voor de opname in Uw tijdschrift van mijn artikel over de localisatie van het “Farmantplein”.

In mei 2008 is het 100 jaar dat FARMAN te Gent zijn “hoogterecord” vestigde, samen met een afstandsrecord. Hiermede en ander gebeuren werd Gent een pionnier in de ontwikkeling van het luchtvaargebeuren in België.

Spijtig genoeg dreigt dit belangrijk gebeuren volledig onopgemerkt voorbij te gaan, daar er ook vanwege het Gemeentebestuur geen belangstelling voor enige herdenking bestaat.

Om hieraan te verhelpen, willen wij aan dit gebeuren herinneren door de uitgave van onze publicatie “100 jaar luchtvaart in Gent” - deel 1. (Het tweede deel verschijnt einde 2008).

Dit samen met BAHA (Belgian Air History Association) en een bijdrage van dhr G. Atheunis van Stadsarcheologie Gent. De uitgever verzorgde reeds tal van publicaties, zoals “Gids voor het Luchtvaartpatrimonium in België”, “100 jaar luchtvaart in het land van Aalst”...

In 2003 publiceerde ik reeds een bescheiden studie als “Kroniek van de Luchtvaart in en rond Gent” waaraan U, met mijn dank, aandacht schonk in Uw publicatie.

Ik heb meer dan 6 jaar gewijd aan opzoekingen, interviews, verzamelen van documenten en foto's en raadplegen van diverse (ook onuitgegeven) archieven, zodat beide delen een belangrijke bijdrage betekenen voor het historisch en cultureel gebeuren in het Gentse.

Kan U ons ook niet helpen met de organisatie van een herdenking ter gelegenheid van 100 jaar Farman? Zelf ben ik ook modelbouwer, en beeld sinds 2003 de geschiedenis van het verdwenen vliegveld van Sint-Denijs uit met schaalmodellen, die tentoongesteld worden op de Tweejaarlijkse Artevelde-Challenge van modelbouwclub IPMS-Gent. Tentoonstelling waaraan ook AVS-O.VI. ruime aandacht wijdt in haar nieuwsuitzending. Samen met documenten, foto's kan hiermede een zeer aanschouwelijke tentoonstelling opgebouwd worden.

De heer **Erik Dekeyser** schrijft:

“Ik kocht de Historische Atlas van Gent. Mooie uitgave van gerenommeerde auteurs uit De Zwarte Doos. Ik bemerk echter enige schoonheidsfoutjes: zo staat op blz. 34 een illustratie van de Houtlei. Ik zie dat dit het Meerhemkanaal is met op de achtergrond de kerk van Heilig Kerst.

Ook op blz. 66 staat een verkeerd onderschrift bij de foto's. Het betreft hier links de Leopoldskazerne en rechts het Stadhuis.”

De heer Dekeyser is niet de enige die onze aandacht vestigt op slordigheden die in dit boek voorkomen en die komende van “gerenommeerde auteurs” niet toelaatbaar zijn.

YES!

Ik durf wedden dat er onder de circa 200.000 inwoners van Groot-Gent geen 100 zijn - bij neen't - en dan nog maar van hooren zeggen, die weten dat nu lange jaren geleden honderden Duitsers ons een vriendschapsbezoek brachten, dat eene geheele week duurde en gansch de stad overhoop zette.

Zulks gebeurde in 1847.

Geen wonder dat schier niemand er nog iets van weet, niemand er nog over spreekt. Doch dit bezoek mag tellen als eene niet onbelangrijke bladzijde uit de geschiedenis onzer vaderstad. Het is een broksken Gentsch leven.

Na de bloedige gebeurtenissen van 1914-1918, waarin de Duitschers zulk een treurige hoofdrol speelden, zullen eenige bijzonderheden over dit bezoek - min akelig dan het tweede - hier welkom zijn. Ik ontleen deze bijzonderheden aan de “Gedenkbladen van Willem Rogghé” verschenen in 1898, dus meer dan 15 jaar vóór den bloedigen wereldoorlog.

De lezer zal wellicht verwonderd zijn over den geestdriftigen toon dien de schrijver in deze bladzijde aanslaat, over de sympathie die hij voor de Duitschers betoont.

Doch, ik herhaal het, men vergete niet dat zulks geschreven werd lang, zeer lang voor het uitbreken van den wereldkrijg, alsdan dat de Deutsche barbaren nog hun masker niet hadden afgeworpen, gedurende vier volle jaren ons arm Vaderland niet hadden verdelgd, verwoest, uitgeput, en tot een bloedbad herschapen.

Men mag Willem Rogghé den steen niet werpen. Hij meende het goed.

Hij was volbloed Vlaming, doch eerst en vooral een verkleefd vaderlander. Moest het nu nog te doen zijn, nu de oogen geopend werden, dan zou de

schrijver der Gedenkbladen de eerste zijn om af te breken met die valschaards die onze goede trouw hebben verschalkt, en wier naam door elkeen voortaan enkel met walg en met afkeer wordt uitgesproken.

Nu ter zake.

Willem Rogghé vertelt ons hoe hij, rond 1845, met behulp van eenige elementen der toneelmaatschappij de “Fonteinisten”, eene zangmaatschappij stichtte die later het “Willemsgenootschap” werd.

Het was, zegt hij, de eerste uitsluitelijke Vlaamsche zangerskring in België. Onder de beschermers telde men Prudens Van Duyse, den gevierden dichter, en Dr. F.A. Snellaert, een vurig apostel der Vlaamsche beweging, een ieverig propagandist, een vruchtbaar schrijver.

De verspreiding van den nationalen zang, zoo gaat Willem Rogghé verder, lag Snellaert en Van Duyse zeer ter harte. Meermaals kwamen wij bijeen om over die zaak te spreken, die zij beschouwden als een der beste hefboomen ter volksbeschaving.

Eens, onder het praten, zegde Van Duyse ons, dat hij op het plan broeide om een verbond tussen de Belgische en de van ouds beroemde Duitsche zangkringen te stichten, ten einde van tijd tot tijd, nu eens in Duitschland, dan eens in België, grote zangfestivals te houden. Ik bezag hem met verbaasde oogen, dit plan, door zijne grootsheid, als een onverwezenlijkbare dichterdroomerij beschouwende. Snellaert zelf, de ondernemende, verwachtte er aanvankelijk niets van. Hoe zou men ons weldra beschamen!

Wat ons zoo hersenschimmig scheen, wist Van Duyse door zijn taaie volharding tot een glanzende wezenlijkheid te brengen. Zijn Zangverbond bracht hij inderdaad tot stand. In Van Duyse's bedoeling was die inrichting geroepen om door nauwere aansluiting bij Duitschland, op onze eigen kunst een meer Germaanschen stempel te drukken. Het ontstaan en het bestaan van het Zangverbond verdienen eene te schoone bladzijde in onze kunstgeschiedenis, om er niet een wijle bij stil te staan.

Van Duyse, bij wien zich hadden gevoegd: de dichter Dautzenberg, de toon-zetter Evarist Van Maldeghem en bestuursleden van het Vlaamschzingend Gombert's Genootschap van Brussel, hadden uit die stad een oproep gericht aan de Duitsche en Belgische zangmaatschappijen, die gunstig beantwoord was geworden. Het eerste groot zangersfeest was belegd te Keulen, waar het op 14 en 15 Juni 1846 plaatsgreep. Brussel, Gent, Antwerpen, Leuven, Brugge, Aalst, Dendermonde, Ninove en een aantal dorpen, samen 27 genootschappen leverend, vertegenwoordigden er België, terwijl 22 Duitsche steden er zangkringen heen zonden, waardoor te Keulen 2300 zangers waren verenigd.

Was het feest overheerlijk uit het oogpunt van Kunst, ook het broederlijk ont-

haal der Vlamingen door de Duitschers maakten den besten indruk. Dokter Weilen, van Keulen, hield een welkomstrede in het Nederlandsch, waarop Van Duyse, als voorzitter der Vlaamsche afdeeling van het Verbond, met verzen voor de vuist antwoordde. Ook Conscience bevond zich op het feest te Keulen, waar hij - zoo schreef een nieuwsblad - zich vroolijk toonde als een kind of als een dichter.

Den Woensdag 23 September was ik te Brussel, ter bijwoning van het tweede muziekfeest, in den Cirkschouwburg gegeven door het Verbond.

De muziekkorpsen van zes Belgische regimenten in eene harmonie vereenigd, lieten zich daaronder het bestuur van Bender hooren, terwijl Fr. Weber en E. Van Maldeghem de zangstukken bestuurden. Ontzaglijk succes hadden er Weber's Rhein-Pseussisches Kriegslied, eene hymne van Stadtfelt en eene kantate van den vermaarden Bruggeling Busschop.

Gent werd aangeduid voor het tweede jaarlijksch feest des Verbonds.

Het festival zou twee dagen duren: den 27 en 28 Juni.

Reeds in de vorige week waren Franz Weber, bestuurder van Keulen's Mannergesangverrein, en Karl Leibl, zangmeester in de hoofdkerk derzelfde stad, te Gent aangekomen om de repetitiën in onze zangkringen te besturen. Het kunstfeest had plaats in de Wandelzaal van het Paleis van Justitie den eenigen keer, dat wij die heerlijke zaal voor eene plechtigheid hebben weten gebruiken.

De estrade, waar, buiten het zeer talrijk orkest, 1500 zangers uit België en uit Duitschland moesten plaats vinden, nam de helft der ruimte in. De eerste plaatsen stonden op den voor dien tijd hoogen prijs van 10 frank.

Nooit had Gent een feestelijker uitzicht dan toen. Reeds in den vooravond van Zaterdag 26 Juni wemelde het buiten het stationsgebouw van volk, blonken het goud en het zilver en de bonte kleuren der vaandels van al de maatschappijen tegen de avondzon op. De groote klok bromt, het kanon dondert, onze vreemde kunstbroeders zijn toegekomen. Dan ging men in stoet naar het Stadhuis, waar het officieel onthaal plaatsgreep.

Verscheidene stukken werden gezamenlijk door de 1500 zangers aangeheven en maakten diepen indruk; daaronder bevonden zich compositiën van de Gentenaren Beausacq, Gevaert, Mengal, Mommens en B. Van Loo.

Het was hier dat Gevaert zijn eersten grooten triomf behaalde met zijn motet: "Super flumina Babylonis".

De jonge achttienjarige toonzetter werd op gansch uitzonderlijke wijze toegejuicht, en niet het minst door de Duitschers.

Onder de beroemde componisten uit Duitschland bevond zich ook Spohr, dien zijne landgenooten ongemeen hoog moesten vereeren, te oordeelen naar de ontroering, die zij hadden betuigd, bij zijne onverwachte verschijning op het

concert; van alle kanten wierp men hem bloemen toe. Het moest dus een hooge voldoening voor Gevaert wezen, toen deze groote Spohr hem daar in de armen drukte onder het gejuich der opgetogen menigte.

Wat misschien op dit prachtig feest nog het meest kunstgenot verschaften, waren de lieve kleine koren, door die van Keulen en Bonn afzonderlijk gezongen met zulke zachtversmeltende tonen, dat het publiek ze hervroeg en scheen er zich niet te kunnen aan verzadigen.

Het vallen van eenige planken had tijdens het eerste concert in de wandelzaal groote ontsteltenis verwekt.

In het gedrang werden verscheidene personen gekwetst.

Het feest gaf te Gent een batig slot van 800 frank welke som werd geschonken tot vervaardiging van een venster in het hooge koor der domkerk te Keulen.

Betreurlijk iets; van dit machtig Zangverbond, dat te Keulen, te Brussel en te Gent tot zulke heerlijke uitkomsten geraakte, dat geroepen scheen om zulken grooten invloed op onze kunst uit te oefenen, van dit Zangverbond bleef na 1847 niets anders meer dan de herinnering.

Zijn grootsche schepping ging te niet onder de geweldige staatsstormen, die weldra heel Europa in beroering brachten.

Het Zangverbond ging dus te niet en het bleef bij dit eenig vriendschapsbezoek onzer zoogezegde Germaansche broeders. Gelukkig voor ons, want later hebben wij, naïeve Belgen, tot onze groote schade moeten leeren wat die broederlijkheid beduidde.

Die broederliefde kende geene palen.

De Duitschers zagen ons zoo geerne, dat zij ons zouden willen opeten met haar en huid maar

Wat kreeg de Keizer,

Al aan den Yzer?

Toebak! Toebak!

‘Nen heelen pak!

De woeste Pruisische benden, die onder den kreet “God met ons” Europa wilden verpletteren en de wereld veroveren, werden terug over den Rijn geslingerd, met machteloosheid geslagen.

Ze mogen er nu van betere tijden, van revanche droomen, wij vreezen ze niet meer. Het gevaar is voorbij, voor goed. Doch het is een dure les geweest.

Laat ze ons niet vergeten.

Moesten de Vlaamsche mannen van 1847 terugkomen, wat zouden zij hunne oogen open trekken.

“En France tout finit par des chansons” zoo luidt het spreekwoord. In Gent

eindigt alles met een lolle.

De ernstigste ondernemingen blijven er niet van gespaard.

Het Zangverbond behoort tot het Verleden, van het zangersfeest spreekt niemand meer. Dat alles staat sinds lang in de doodboek. Iets echter is niet vergeten en leeft voort als een overlevering, eene traditie.

‘t Is die lolle!

Ik wil ze u vertellen.

In de bladzijden, aan Willem Rogghé ontleend, wordt gezegd dat men op het berucht zangersfeest voor gedrang, voor overrompeling vreesde.

En dat die vrees niet ongegrond was is gebleken.

Strengere maatregelen werden dus genomen opdat alles in goede orde zou aflopen. Voor een serieuze controle moest vooral worden gezorgd. En daarom hadden de bedienden het ordewoord ontvangen:

Niemand binnen laten zonder kaarten, tenzij de Duitschers.

Er leefde hier in dien tijd eene Gentsche celebrité, wiens vieze streken geheel de stad dikwijls hadden doen lachen. Het was een zwervende kleermaker, met name Jan Dondt. Jan was uitgeslagen, van de ratten geneukt.

Hij had vossen... steirten geëten.

- Ik tien frank betalen om die Duitschmans ulder keele ‘t hûuren openzetten. ‘k Zal mijne lûup haolen. We moeten trachten daor veur niets binnen te slibberen, zuu waor aos’k Jan Dondt hiet. ‘k Zal wel mijn plan trekken. “On peut toujours prober”.

Op den feestelijken dag trok onze Jan in grooten paré met een schoone blomme op zijn herte, naar ‘t Paleis van Justicie. Er was veel volk; hij moest zijnen toer afwachten, queue. Zonder boe of ba te zeggen wilde hij de trap op, de feestzaal binnen.

Maar de controleur hield hem tegen en zei:

- Uw kaerte?

Jan bezag den controleur vlak in zijn aangezicht als wilde hij zeggen:

“Wa moet-de gij hên van mij!”

Doch hij sprak geen woord.

- Uw kaerte, als ‘t u blieft.

Jan bekeek nogmaals de bediende, hij trok zijn schouders op.

Dat moest beduiden: “‘k en verstaê u niet”.

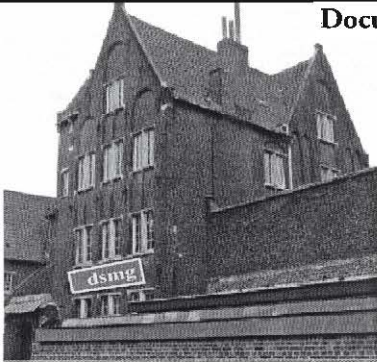
Al met eens viel de controleur op zijn water; hij had vast en zeker een dier vreemde zangers voor handen, die zonder kaart binnen mochten.

- Zijde gij misschien nen Duitsman? vroeg hij.

- Yes! zei Jan.

- Allez, gao tons maor naor boven...

Lodewijk De Vriese

**Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis
Dr. Maurits Gysseling vzw**

Groot Begijnhof 46
9040 Sint-Amandsberg
Tel.: 09/219 95 18
dsmg@skynet.be

**Vrij toegankelijk op
zondag van 10 tot 12 uur**

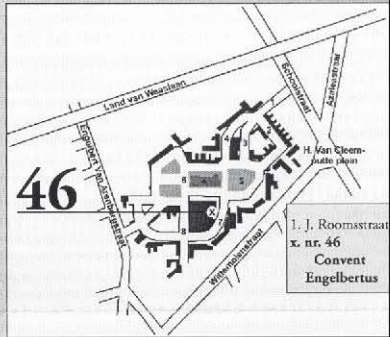
Gesloten op feestdagen en in de maanden juli en augustus.
Gratis inkijken van alle boeken
Uitdijning enkel aan de leden van:
De Historische en Heemkundige Kring Gent vzw
De Heemkundige Kring "De Oost-Oudburg" vzw
Gelukkig kan iedereen lid worden!

Nieuw E-mailadres: dsmg@skynet.be

Wie zich op zondag niet kan vrijmaken om de bibliotheek te bezoeken kan per uitzondering op dinsdag (de werkdag van onze medewerkers) tussen 9 u en 16 u komen, doch enkel na een afspraak met:

onze voorzitter ... Bert Vervaeck
via telefoon ... 09 355 91 75
of e-mail ... albert.vervaeck@telenet.be

De catalogus van de bibliotheek kan geraadpleegd worden via
CageWeb (<http://bib.hogent.be/cageweb/>)

De collectie van het documentatiecentrum omvat in de eerste plaats een bibliotheek (12.000 boeken) met focus op de geschiedenis van de gemeenten behorend tot het werkgebied van de Historische en Heemkundige Kring Gent vzw (Gent en al zijn deelgemeenten) en onze Heemkundige Kring "De Oost-Oudburg" vzw (Beervelde, Destelbergen, Desteldonk, Heusden, Lochristi, Mendonk, Oostakker, Sint-Amandsberg, Zaffelaere, Zeveneken, en het vroegere Sint-Baafsdorp en Meulestede).

Daarnaast bezit het documentatiecentrum onder meer een uitgebreide collectie heemkundige tijdschriften van geheel Oost-Vlaanderen en diverse tijdschriften uit de andere Vlaamse provincies, verder boeken over algemene geschiedenis, naslagwerken, volkskunde, genealogie, kunst, taal, enz ...

De documentatie over families, personen en hun zaken breidt zich elke maand uit door particuliere schenkingen, die na het sorteren en catalogeren ter beschikking gesteld worden voor heemkundig onderzoek.

dsmg
Heemkundigen Bibliotheek
Ontmoetingsplaats "De Oost-Oudburg" vzw
Heemkundige Kring "De Oost-Oudburg" vzw
Fondsenbewaring Tijdschriften Beeldarchief
Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis
Informatiebronnen Gidsen Kaartenarchief
Affishecollectie, Foto- en Diaverzameling
Politiek en verkiezingsdrukkerij Heemkundige en Historische Kring "Gent" vzw
Gedenkcollectie "Van wieg tot graf" Genealogie
Begijnenarchief Leeszal
Digitaal Archief

DIT BESTAAT NIET MEER

De Bakkerij van het “Volksbelang” in de Waaistraat.

Wanneer men daar passeerde kon men door het keldergat de bakkers aan het werk zien, en het was dan nog kneden met de handen. De neus van de voorbijgangers werd aangenaam geprikkeld door de lekkere geur van vers gebakken brood.

